

Univerzita Palackého v Olomouci

Pedagogická fakulta

Katedra českého jazyka a literatury

VÁLEČNÉ TÉMA V ROMÁNU NINY BAWDEN

CARRIINA VÁLKA

Bakalářská diplomová práce

Lucie Krčová

Vedoucí bakalářské diplomové práce: Mgr. Jana Sladová, Ph.D.

Olomouc 2011

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně a uvedla v ní veškerou použitou literaturu a ostatní zdroje.

V Olomouci dne 27. března 2011

.....

podpis

Poděkování:

Chtěla bych poděkovat paní Mgr. Janě Sladové, Ph.D. za vedení a užitečné rady při zpracování této bakalářské diplomové práce.

Můj dík patří také paní Doc. PhDr. Vlastě Řeřichové, CSc. za doporučení zdrojů vhodných pro tuto práci a rovněž paní překladatelce Jarmile Emmerové za její ochotu zodpovědět mé otázky.

Obsah

ÚVOD	6
1 TÉMA VÁLKY A JEHO VSTUP DO LITERATURY PRO DĚTI A MLÁDEŽ V 2. POLOVINĚ 20. STOLETÍ.....	9
1.1 OBRAZ 2. SVĚTOVÉ VÁLKY V DĚTSKÉ LITERATUŘE	10
1.2 POVÁLEČNÁ ÉRA	11
1.3 ZOBRAZENÍ NEPŘÍTELE.....	12
1.4 OBRÁZKOVÉ KNIHY S VÁLEČNOU TEMATIKOU	13
1.5 DOBOVÉ PROMĚNY DĚTSKÉ VÁLEČNÉ LITERATURY	14
1.6 TÉMA RODINY A DOPAD VLIVU TŘETÍ ŘÍŠE A 2. SVĚTOVÉ VÁLKY.....	17
1.7 LITERATURA S PRVKY AUTOBIOGRAFIE.....	19
2 BIOGRAFIE A AUTOBIOGRAFIE NINY BAWDENOVÉ	22
2.1 PŮVOD A DĚTSTVÍ AUTORKY	22
2.2 LITERÁRNÍ TVORBA NINY BAWDENOVÉ.....	23
2.3 ODKLON K LITERATUŘE PRO DĚTI A MLÁDEŽ	25
2.4 ŽIVOTNÍ OSUDY A JEJICH VLIV NA AUTORČINU TVORBU	26
2.5 OKOLNOSTI VZNIKU KNIHY VZPOMÍNEK.....	29
2.6 OCENĚNÍ A NOMINACE	31
3 ANALÝZA ROMÁNU CARRIINA VÁLKA	33
3.1 ŽÁNŘ.....	33
3.2 TÉMA	38
3.3 PŘÍTOMNOST DĚJE	39
3.3.1 Základní dějový konflikt.....	39
3.3.2 Zahájení děje.....	40
3.3.3 Ukončení děje	41
3.3.4 Prostředí děje	43
3.3.5 Reálnost děje.....	45

3.4	ZPŮSOB VYPRÁVĚNÍ	48
3.5	HRDINA PŘÍBĚHU	49
3.5.1	Carrie Vrbová.....	51
3.5.2	Nick Vrba.....	53
3.5.3	Paní Skočdopostelová	54
3.5.4	Pan Evans	55
3.5.5	Teta Lu	57
3.5.6	Hepzibah Zelená	58
3.5.7	Johnny Skočdoposteľe.....	59
3.5.8	Albert Preclík	59
	ZÁVĚR.....	61
	LITERATURA A INFORMAČNÍ ZDROJE	62
	SEZNAM PŘÍLOH	66
	PŘÍLOHA 1	67
	PŘÍLOHA 2	68
	PŘÍLOHA 3	70
	PŘÍLOHA 4	71
	PŘÍLOHA 5	75

Úvod

„Važ si každého člověka, ale stokrát víc si važ dítěte a střes se, abys neporušil jeho dětské čistoty.“

Alexej Nikolajevič Tolstoj

Dětská čistota a nevinnost, to je téma staré jako lidstvo samo a ani dnešní doba nezůstává v tomto ohledu pozadu.

Toto téma jsme si zvolili kvůli jeho aktuálnosti, zajímavosti a naší zainteresovanosti s ohledem na literaturu s válečnou tematikou. Když se řekne válka, člověk si často představí jen její dospělé oběti, děti jsou v tomto kontextu většinou opomíjeny. Právě na ně má však válka mnohdy ten nejdrtivější dopad. Děti musí čelit nedobrovolnému odloučení od rodiny, ztrátě jistoty a bezpečí domova. A právě zmíněné úvahy nás přivedly k rozhodnutí věnovat se válečnému tématu alespoň prostřednictvím naší práce, jež primárně pojednává o britské literatuře pro děti a mládež. Tato volba není náhodná, jelikož naším druhým studijním oborem je anglický jazyk, jež jsme se rozhodli v naší práci také zúročit.

Chceme se pokusit nastínit soudobý pohled na dětskou literaturu zabývající se touto problematikou, odkrýt nové postupy a témata, která byla dříve tabu, a v neposlední řadě přiblížit velice poutavý život nepříliš známé britské autorky **Niny Bawdenové** a její knihu s příznačným názvem *Carriina válka* (1973), čímž poskytneme velice vhodný příklad celé této tematiky.

Ačkoli máme k dispozici poměrně široké spektrum zdrojů pojednávajících o britské literatuře, rozhodli jsme se, že náš zájem rozšíříme též na ostatní anglicky mluvící země, jež nám nabízejí značné množství velice zajímavých a hodnotných titulů, které si zaslouží být zmíněny. Koncepce práce je dále rozšířena o díla emigrantů, ať už příšedších do některé z anglicky mluvících zemí a nebo naopak odchozích do země jiné, která nám poskytují velice ucelený a mnohdy zdrcující pohled na toto téma. Také nám otevírají další a další obzory a náhledy rozdílných kultur, jež

ovlivnila odlišná síla dopadu vlivů 2. světové války a ostatních ji provázejících dobových událostí a okolností.

Práce sestává ze tří kapitol, jež jsou rozděleny do několika podkapitol. V první kapitole uvedeme obecné informace o válce a jejím vlivu na literaturu pro děti a mládež, dále se zmíníme o literatuře poválečného období, o způsobu zobrazení nepřítele, obrázkových knihách s válečnou tematikou, dobových proměnách dětské válečné literatury, tématu rodiny a dopadu vlivu Třetí říše a 2. světové války a také o literatuře s prvky autobiografie. Primárním zdrojem první kapitoly je kniha *Modern children's literature*¹ autorky Kimberley Reynolds. Jak je jistě patrné z názvu knihy, jenž je ponechán v originálním anglickém znění, jedná se o cizojazyčnou literaturu, jejíž části jsme museli přeložit do českého jazyka.

Je také nutno poznamenat, že zde uvádíme díla vydaná v období 2. světové války a krátce před ní a dále v 2. polovině 20. století a sice z důvodu autorčina nástupu na literární scénu, jež je započata rokem 1953, kdy byla vydána její první kniha s názvem *Who Calls the Tune*.

Ve druhé kapitole jsme se pokusili přiblížit biografii a bibliografii **Niny Bawdenové** a také představit ocenění, jež autorka získala nebo na něž byla alespoň nominována.

Třetí kapitola se věnuje analýze knihy *Carriina válka*. Je rozdělena do pěti podkapitol, které jsou následně podrobněji rozebírány. Zabývají se žánrem knihy, tématem, dějem (dějovým konfliktem, zahájením a ukončením děje, prostředím, reálností děje), způsobem vyprávění a v poslední řadě také hrdiny příběhu a jejich charakteristikou.

V celé práci ponecháváme názvy děl v jejich původním znění, a sice z důvodu časové i technické nemožnosti podrobněji se se všemi knihami seznámit, což nám brání v proniknutí do jejich děje a mohlo by zapříčinit případné zavádějící a matoucí překlady, jež by měly se skutečnými záměry knih pramálo společného. Pouze v případě knihy *Carriina válka* používáme

---

¹ REYNOLDS, K., 2005, s. 58 – 67.

český ekvivalent jak z důvodu českého vydání této knihy, tak použití tohoto tvaru v samotném názvu naší práce.

Naší prací se pokoušíme poukázat na rozdílné způsoby přiblížení války dětskému čtenáři a také na témata, s nimiž se může dítě setkat. Doufáme, že tato práce poskytne ucelený obraz této problematiky a bude užitečným zdrojem nových informací.

1 Téma války a jeho vstup do literatury pro děti a mládež v 2. polovině 20. století

Aby mohlo být válečné téma čtenářům dětských knih co nejlépe představeno a přiblíženo, je třeba uvádět nejen historické pozadí událostí, ale také čerpat z autobiografií lidí, jež hrůzy války zažili na vlastní kůži. O toto zobrazení se snaží Gillian Latheyová, jejíž text nám primárně poslouží jako zdroj informací a také jako vodítko k rozdělení tohoto období.

Pro malé nebo mladé čtenáře může být proniknutí do problematiky války pouze z historického hlediska velice komplikované a tím pádem také ovlivňující a zkreslující celkový dojem z četby.

Dětské knihy s válečnou tematikou jsou používány pro různé účely a zabývají se tématy jako jsou rozdílnost názorů, mužnost, hrdinství, ztráta, smutek a truchlení, soudržnost, nebezpečí a přežití.

Jednou z hlavních funkcí těchto knih je funkce didaktická, jež je zapříčiněna vlivem poválečného školství a knihovnictví, které požaduje náležitou literární úroveň vydávaných knih.² Didaktická funkce je jasně patrná ve snaze ujistit, že lidstvo nezapomnělo na oběti a krutost dob minulých. Snaží se definovat termín „hrdina“ a také se pokouší definovat termíny jako „přítel“ a „nepřítel“. V neposlední řadě se pokouší o angažovanost mladých lidí v oblasti historie a jejím dopadu na tehdejší každodenní život a kulturu.³

Během posledních desetiletí dvacátého století je zřetelný zvyšující se počet dětských knih, které čtenářům poskytují skutečně realistický pohled na válku, jež je v dnešní době častým a plně akceptovaným tématem. Spousta autorů se domnívá, že je velmi důležité děti tímto způsobem informovat o válečné nelidskosti a bezohlednosti a ukázat jim jak stinné

---

² DOROVSKÝ, I., ŘEŘICHOVÁ, V., 2007, s. 24.

³ REYNOLDS, K., 2005, s. 58 – 59.

stránky a nedobrovolné oběti válečných hrůz, tak zaryté stoupence a bojovníky, kteří brali obranu vlastní vlasti jako povinnost a poctu.

Mnohé smyšlené i autobiografické zdroje vypovídají o praktikách Třetí říše,⁴ o lidských osudech a ztrátě střechy nad hlavou. Častými hrdiny těchto knih jsou také děti, jež jsou cílem válečné propagandy,⁵ která je připravuje pro budoucí boje. Dalšími aktivními účastníky jsou zainteresovaní mladí chlapci patřící do Hitlerovy mládeže⁶ třicátých let, kteří se přímo stávají členy ozbrojených sil a v neposlední řadě se setkáváme také se spoustou dívek, jež jsou členkami nebojových válečných složek. Tento postupný vývoj je velice zdařile vykreslen v trilogii **Hanse-Petera Richtera** *The Time of the Young Soldiers* (1978), *Friedrich* (1987) a *I Was There* (1987).⁷

Ačkoli je to vskutku politováníhodné, děti jsou často aktivními účastníky válečných hrůz a i ty, jež mají to štěstí v neštěstí a jsou tohoto zla ušetřeny, není možné plně ochránit před dopady válek a ani evakuace mnohdy nezabrání trvalým psychickým následkům, jež člověka provázejí do konce života.

1.1 Obraz 2. světové války v dětské literatuře

Dětské příběhy publikované během 2. světové války a v poválečném období setrvávají v tradici vlastenectví 1. světové války. Rozdíly mezi spojeneckými vojsky⁸ a vojsky nepřátel,⁹ jimiž jsou v první řadě Němci a Japonci, jsou zřejmé jak z fyzického zjevu a uniforem, tak z jazyka, jenž

---

⁴ Třetí říše = německy Das Dritte Reich, název nacistického Německa 1933 – 45.

⁵ Propaganda = veřejné šíření myšlenek, názorů s cílem získat přívržence.

⁶ Hitlerova mládež = Hitlerjugend = německá nacistická organizace mládeže. Po dovršení 18 let nastupovali mladí do armády či do práce. Členství se rozkazem z března 1939 stalo brannou povinností.

⁷ REYNOLDS, K., 2005, s. 59.

⁸ Spojenci = USA, Velká Británie, od roku 1941 SSSR, Francie aj.

⁹ Nepřátelé = fašistické mocnosti (Německo, Japonsko, Itálie včetně dalších satelitních států).

používají. Mnozí z chlapců, jež vyrůstali v padesátých a šedesátých letech, získali základní povědomí o Německu.

Co se týče chlapeckých příběhů s tematikou 2. světové války, můžeme v tomto kontextu zmínit například díla *Out of the Nazi Clutch* (1940) a *Through the German Hordes* (1941) autora **Charlese Gilsona**, jež pojednávají o dospělých válečných hrdinech.

Kdybychom měli zmínit také dívčí četbu, za nejoblíbenější žánr bychom zvolili příběhy ze školního prostředí, jež vykreslují válečné okolnosti tak, jak je popisují dětské protagonisty, což je patrné z knihy **Dority Fairlie Bruceové** *Dimsie Carries On* (1946) a knihy *The Chalet School in Exile* (1940) autorky **Elinor Brent-Dyerové**.¹⁰

1.2 Poválečná éra

Období 2. světové války a pozdějšího poválečného nedostatku vydávání knih moc nepřálo. K obnovení literárního života došlo až v 50. letech díky několika britským nakladatelstvím, mezi něž patřilo například nakladatelství Puffin Books.^{11 12}

Poválečná éra je aktivním tvůrčím obdobím **Niny Bawdenové**. Toto období začíná rokem 1953 vydáním knihy s názvem *Who Calls the Tune*.

Jedním z prvních válečných románů je *The Silver Sword* (1956), jehož autorem je **Ian Serrailier**.¹³ Kniha pojednává o dětských uprchlících, kteří se snaží znovu nalézt své rodiče.

Nový psychologický náhled do dětských duší pojednávající o válečných traumatech je patrný z příběhů nahlížených z dětské perspektivy. Také se velice rozšiřuje spektrum literatury, již lze považovat za válečnou.

---

¹⁰ REYNOLDS, K., 2005, s. 61 – 62.

¹¹ Puffin Books = dětské nakladatelství spadající pod nakladatelství Penguin Books. Od roku 1960 je největším dětským nakladatelství Spojeného království i zbytku anglicky mluvícího světa.

¹² DOROVSKÝ, I., ŘEŘICHOVÁ, V., 2007, s. 24.

¹³ ŘEŘICHOVÁ, V., 2008, s. 250.

Dětská literatura se zaměřuje jak na předválečné pronásledování Židů, jež vede k holocaustu,¹⁴ tak na doznívání válečných činů v letech poválečných. Ačkoli je patrný větší časový rozptyl, jenž je do knih zakomponován, na druhé straně je zde velice zřetelné zúžení okruhu témat, o kterých autoři převážně píší. Příkladem nám může být jedno z nejčastějších témat britské poválečné literatury, jímž je téma evakuace. A zde se opět obracíme ke *Carriině válce*, jež je zářným příkladem pojednávajícím o tomto tématu, stejně jako kniha **Michelle Magorianové** *Good-night Mr Tom* (1981).

Dalším stěžejním tématem mnoha knih je postrádání a následný návrat otců nasazených v bojích za vlast, jež nacházíme například v knize **Niny Bawdenové** *Keeping Henry* (1988) a nebo v románu *Back Home* (1985) autorky **Michelle Magorianové**. Téma strachu a rozvrácení rodinného života v důsledku leteckých náletů nacházíme jak v knihách **Roberta Westalla** *The Machine-Gunners* (1975) a *The Kingdom by the Sea* (1990), tak v knihách **Susan Cooperové** *Dawn of Fear* (1974) a **Davidu Reese** *The Exeter Blitz* (1978).¹⁵

Dalšími autorkami poválečného období píšícími o hrůzách války byly například **Jane Gardamová** a **Jill Paton Walshová**.¹⁶

1.3 Zobrazení nepřítele

Autoři dětské literatury se snaží zdůraznit lidskost ve všech konfliktech, o kterých píší. Soubor spisů z 2. světové války datovaný od roku 1970 je postavený tak, aby zde byla možnost zprostředkovat setkání dítěte s německým nepřítelem.

---

¹⁴ Holocaust – vyvraždění kolem 6. mil. Židů nacisty za 2. světové války. Nedílnou součástí nacismu byl zločinný rasismus a antisemitismus, namířený především proti Židům, ale i Romům a slovanským národům. V zásadním rozporu s vědeckým poznáním a evropskými humanistickými tradicemi prohlásili nacisté Židy za tzv. nižší rasu a za podstatu dějin boj mezi Árijci a Židy.

¹⁵ REYNOLDS, K., 2005, s. 62.

¹⁶ ŘEŘICHOVÁ, V., 2008, s. 250.

V knihách **Roberta Westalla** *The Machine-Gunners*, **Michaela Morpurga** *Friend or Foe* (1977) nebo v o pár let později vydané knize **Jamese Riordana** *The Prisoner* (1999) je tím, komu děti pomáhají, německý pilot, zatímco mladý Simon v knize **Davidy Reese** *The Missing German* (1976) ukrývá německého námořníka, kterého objevil na pláži v Devonu.

Skrývání nepřátelského spojence je častou zápletkou, která do děje přidá notnou dávku napětí. Prostřednictvím těchto příběhů je autorům umožněno vytvářet dialogy mezi dětmi a dospělými, kteří byli vychováni v nedůvěře a nenávisti. Tato setkání s nepřítelem nevyhnutelně nabádají dětského čtenáře k myšlence válečné propagandy, jako jsou například anarchistické¹⁷ scény ve výše zmíněné knize **Roberta Westalla** *The Machine-Gunners*, jež jim byly vtlačovány do povědomí prostřednictvím dospělých.¹⁸

1.4 Obrázkové knihy s válečnou tematikou

Jak v americké, tak i v britské dětské literatuře 2. poloviny 20. století narůstá obliba dětských obrázkových knih.

Tyto knihy se snažily poskytnout čtenářům různé pohledy na věc prostřednictvím barev a tónů, jak je patrné z kontroverzního náhledu na koncentrační tábor v knize *Let the Celebrations Begin!* (1991) australských autorek **Margaret Wildové** a **Julie Vivasové**. Další australská obrázková kniha *My Dog* (2001) autorů **Johna Heffernana** a **Andrewa McLeana** nám poskytuje stručný, avšak velice hodnotný obraz brutality vyhlazování etnických menšin v Jugoslávii z pohledu malého bosenského dítěte.¹⁹

---

¹⁷ Anarchismus = hnutí, ideologie prosazující volnější společenský (státní) řád, organizaci, pravidla.

¹⁸ REYNOLDS, K., 2005, s. 63.

¹⁹ REYNOLDS, K., 2005, s. 63 – 64.

1.5 Dobové proměny dětské válečné literatury

Poskytnutí širokého spektra válečné literatury pro děti zmíněného výše si vyžaduje následující více detailní náhled na jednotlivá zvolená díla, za účelem odkrytí ideologických²⁰ konfliktů a národních perspektiv a vyhlídek, jež jsou jejich podkladem.

Podle Gillian Latheyové je důležité zaměřením se na Třetí říši a 2. světovou válku (rozmezí let 1933 – 1945) a let následujících, jelikož v průběhu tohoto historického období se dětská literatura nejvíce vyvíjí a sjednocuje. Nesetkáváme se již pouze s obrázkovými knihami a pamětmi z válečného období, ale také s nově se vyvíjejícím autobiografickým psaním pro děti, založeným na osobních zkušenostech a měnících se národních pohledech na minulost.

Dětská literatura období 1933 – 1945 také znázorňuje způsoby, kterými autoři rozšiřují hranice toho, co je v dětské literatuře akceptovatelné a co ne. Nejen zranění, ztráta, smrt a dětské uprchlíci jsou tématy autobiografických knih, ale novým trendem, který by byl v prvních třech desetiletích po válce naprosto nemyslitelný, je pronikání tématu holocaustu do dětské literatury.

Zatímco **Eric Kimmel**, jež byl literárně činný zejména v roce 1977, byl s to psát pouze ty dětské knihy, jež byly zaměřeny na hlavní tragédii koncentračních táborů, další autoři byli naopak schopni pojmout toto téma z mnoha pohledů a popsat jej mnoha způsoby. **Pamela Melnikoffová** vydala prostřednictvím Jewish Publication Society of America²¹ román *Prisoner in Time: A Child of the Holocaust* (2001). Poprvé byla tato kniha publikována v roce 1992. Kniha pojednává o ironii osudu a přežití

---

²⁰ Ideologie = soustava myšlenek, názorů, teorií i představ obvykle představující náhled na svět nebo společnost.

²¹ Jewish Publication Society of America = nejstarší neziskové nakladatelství vydávající práce Židů v anglickém jazyce. Nejznámější je díky anglickému překladu hebrejské bible.

v koncentračním táboře v Terezíně,²² díky pomoci německého protektora, který je v závěru příběhu poslán na smrt do Osvětimi.²³ Americkou literaturu pro děti a mládež tematicky rozšířil **Isaac Bashevis Singer**, který prostřednictvím svých povídek a pohádek přibližoval čtenáři svět ortodoxního židovského náboženství.²⁴ V následujících desetiletích jsou vydávána nařízení, která zavazují k tomu, aby byl holocaust připomínán v dalších knihách pro děti, zahrnujících zejména romány, paměti židovských autorů a fiktivní i realistické obrázkové knihy.²⁵

Čím to je, že dětským čtenářům posledních pár desetiletí nedělá problém číst příběhy tohoto typu? Dokáží se snad, díky vlivu médií, jež na ně valí katastrofické scénáře ze všech stran, lépe vyrovnat s představou válečných hrůz? Nebo je za tím časový odstup, jenž je od tohoto období drží v bezpečné vzdálenosti? Na zmíněné otázky hledá odpověď spousta lidí a jedním z nich je také Sanchia Berg, jedna z organizátorek výstavy „Once Upon a Wartime“ konané v Imperial War Museum v Londýně, která v rozhovoru pro BBC²⁶ Radio 4's Today programme řekla, že se dnešním mladým čtenářům dostává reálného pohledu na válečné hrůzy a tragédie. Tomu nasvědčuje taktéž fakt, že mezi nejoblíbenější díla dětských čtenářů patří právě knihy pojednávající o válce buď přímo, nebo alespoň o jejích důsledcích. Geoff Fox, průvodce téže výstavy, vzpomíná na své oblíbené dětské válečné knihy: „Pokud v nich byla zobrazena smrt, byla velmi podobná zastřelení Indiána kovbojem, jak jsme tehdy říkali. Dnes je smrt popsána do detailů. Témata, která byla pro dětskou literaturu tabu, jsou nyní jedněmi z nejčastějších a nejoblíbenějších.“²⁷ I přesto si spousta autorů klade otázku, jak přenést fakta dnešního zkaženého světa dospělých, do

---

²² Terezín = 1941 – 45 bylo město změněno v židovský internační tábor; na místě asi 25 000 mrtvých, celkem z Terezína odesláno 63 transportů s 87 000 Židy.

²³ Osvětim = město v jižním Polsku, 1940 – 45 zřízeno 36 nacistických koncentračních a vyhlazovacích táborů, Osvětim osvobozena 27. 1. 1945, celkem zde zahynuly asi 4 mil. lidí, převážně Židů, z toho 173 000 československých občanů.

²⁴ ŘEŘICHOVÁ, V., 2008, s. 89.

²⁵ REYNOLDS, K., 2005, s. 64 – 65.

²⁶ British Broadcasting Corporation – britská rozhlasová a televizní společnost.

²⁷ *How children's war fiction has changed*, <http://www.bbc.co.uk/news/magazine-12428759>.

nevinného a čistého povědomí dětí. I zde je ale vhodné položit si otázku, zda jsou všechna tato opatření skutečně nutná. **Bernard Ashley**, autor knihy *Little Soldier* (1999), říká: „Pamatuji si ten nevídaný rozruch kvůli knize *The Machine Gunners* od **Roberta Westalla**, který nastal z důvodu nevhodně zvolených slov. Tedy, nevhodně zvolených z pohledu dospělých, jež považovali použití slova „zkrvavený“ za naprosto skandální. Když se ale zeptáte dětí, nemají ani ponětí o tom, že se takové slovo v knize nachází“.²⁸

V tomto kontextu bychom mohli opět zmínit knihu **Iana Serrailiera** *The Silver Sword*, jež pojednává o čtyřech polských dětech, z nichž tři jsou sourozenci, kteří pátrají v chaosem ovládnuté a válkou zničené Evropě po svých rodičích. Ačkoli byla tehdejší doba opravdu velice krutá a únosy byly na denním pořádku, tak tato kniha není pro děti děsivá, jak potvrdila sama Jane Serrailierová, autorova dcera. **Serrailier** ve svých šesti letech přišel o otce a Jane se domnívá, že tato událost byla hlavním vodítkem pro napsání knihy *The Silver Sword*. Jane později také citovala spisovatelku Alison Lurieovou, jež pronesla velice zajímavou větu: „Dětští autoři jsou často ovlivněni vlastními traumaty z dětství, jimiž byl jejich život nenávratně narušen a oni se snaží barvitými příběhy vykompenzovat vlastní životní ztráty“.²⁹

Velké množství knih je publikováno v anglickém jazyce. Jsou to knihy Velké Británie, Spojených států amerických a také Austrálie. Zde bychom mohli zmínit například australského autora **Maxe Fatchena** a jeho knihu *Closer to the Stars* (1981).

Knihy s válečnou tematikou však nacházíme i ve spoustě jiných zemí a jsou tudíž k dostání v mnoha světových jazycích.

Autoři jako **Nina Bawden**, **Robert Westall** a **Michael Foreman** zůstali věrni svým britským kořenům, zatímco spousta autorů byla nucena emigrovat do pro ně cizích zemí. Z těchto autorů zmíníme například **Irene**

---

²⁸*How children's war fiction has changed*, <http://www.bbc.co.uk/news/magazine-12428759>.

²⁹*How children's war fiction has changed*, <http://www.bbc.co.uk/news/magazine-12428759>.

Discheovou, která uprchla z Ameriky do Berlína, ale jež dále psala v anglickém jazyce, a naopak **Judith Kerrovou**, která již jako dítě našla útočiště v Anglii, kam byla nucena odejít z Německa.³⁰

1.6 Téma rodiny a dopad vlivu Třetí říše a 2. světové války

Této kapitole se budeme věnovat podstatně více, jelikož téma války ve spojitosti s rodinou a rodinnými vztahy je primárním tématem knihy *Carrina válka*, jež je pro tuto práci klíčovým dílem a zdrojem informací.

Z psychologického hlediska je rodina tou nejdůležitější organizací formující jedince pro budoucí život, a proto není ničím neobvyklým, že většina knih z 2. světové války se týká právě tématu rodiny a vztahů mezi jednotlivými členy. Přechod od dobrodružných válečných příběhů k reálnému popisu války, psychické strádání v důsledku evakuace, oddělení od rodiny, útisk, pronásledování, pocit ohrožení a nejistoty při životě na útěku, všechna tato témata se stala dominantními při rozvoji válečné literatury pro děti a mládež.

K dalším velice poutavým a často voleným tématům patří příběhy dětí hledajících své rodiče, dětí, které byly vlivem nečekaných událostí odsouzeny k tomu, aby převzaly roli rodiče a začaly se starat o své mladší sourozence, téma adoptivní péče, osudy dětí donucených k emigraci ať už v doprovodu rodiny nebo bez ní a v neposlední řadě také dopad dobových okolností na běžný chod rodiny. Tato témata se těší nemalé oblibě a fakt, že jsou opakovaně vyhledávána a využívána jako prostředek inspirace pro značné množství knih, dají se považovat za jedna z klíčových témat literatury let 1933 až 1945.

Změny postavení jednotlivých členů rodin, jako například přeměna role staršího sourozence na náhradního rodiče, jak je tomu například v pro nás stěžejní knize *Carrina válka* a také v **Serraillierově** nám již známé

---

³⁰ REYNOLDS, K., 2005, s. 65.

knize *The Silver Sword*, dále zvyšování počtu rodinných členů v důsledku poskytování střechy nad hlavou uprchlíkům a evakuovaným lidem, což můžeme pozorovat například v knize **Gabriela Alingtona** *Evacuee* (1988), jsou velmi častými tématy a ani přeměna role prarodičů na roli opatrovatelů svých vnoučat není v této době ničím výjimečným a neobvyklým.³¹

Rodinné vztahy procházejí v tomto období opravdu těžkými zkouškami a pokud bychom měli jmenovat nejvýznamnější autorky, jež se zabývaly událostmi 2. světové války a také jejím drtivým dopadem na nevyčísitelné množství lidských životů a zejména jejich vlastních, zajisté by k nim patřila **Nina Bawdenová** a její *Carrina válka*, jež stále patří mezi oblíbenou četbu mnohých žáků základních škol a jejíž jasné popisy a možnost silného prožitku Carriných pocitů a zážitků čtenáře zcela pohltí a ovlivní. Jeden desetiletý chlapec dokonce přiznal, že četl mnoho knih, ale *Carrina válka* je jedinou, která se mu vyloženě vryla do paměti: „Je to jako v kině. Když čtu tuto knihu, promítám si ji v hlavě jako film“.³²

Další z těchto autorek je **Judith Kerrová** a její kniha *When Hitler Stole Pink Rabbit* (1971). Obě autorky byly donuceny k evakuaci v útlém věku. Zatímco **Bawdenová** v románu popisovala své vlastní válečné zážitky, **Kerrová** nabídla chronologický náčrt životních událostí její rodiny v průběhu amerického exilu, avšak s jejími osobními náhledy na vzájemné vztahy všech členů.

Třetí autorkou je **Irene Discheová**, která se narodila až v roce 1952 a ve svých knihách tudíž popisuje zážitky svých předků. Byla Židovkou vyrůstající v Americe, avšak později se rozhodla emigrovat do Německa, kde žila do roku 1980. Její román *Between Two Seasons of Happiness* (1998) je inspirovaný rodinnými zážitky z emigrace.³³

---

³¹ REYNOLDS, K., 2005, s. 65 – 66.

³² *How children's war fiction has changed*, <http://www.bbc.co.uk/news/magazine-12428759>.

³³ REYNOLDS, K., 2005, s. 65 – 66.

1.7 Literatura s prvky autobiografie

V této kapitole se zaměříme na charakteristiku žánru autobiografie jako takového. Encyklopedie literárních žánrů autorů Dagmar Mocné a Josefa Peterky tento termín vysvětluje jako „formu biografické prózy, v níž životopisec je současně hrdinou svého díla.“ Prostřednictvím autobiografie autor bilancuje své skutky a zážitky a pokouší se poskytnout jak ucelený obraz vlastních zkušeností, tak i tvůrčího a lidského vývoje.³⁴

Základním stavebním prvkem autobiografie je autentičnost, již chápeme jako „pravost, hodnověrnost, neopakovanost literárního díla, tedy i jako výraz hodnotící autentičnost (tvůrčí osobitost) zvolených výrazových postupů a prostředků, zejména však jako výraz postihující vztah epického příběhu ke skutečnosti“.³⁵ Narozdíl od fabulovaného autobiografického románu se řadí k umělecké literatuře faktu. Jejím hlavním předpokladem je dokumentární věrohodnost sdělení, není tedy vypravěčskou mystifikací.³⁶ Pokud autobiografie autentičnost postrádá, nazýváme ji fiktivní autobiografií, jež se vyskytuje v umělecké literatuře jako zcela smyšlená životopisná fabule³⁷ vyjádřená ich-formou.³⁸

Příklady knih s autobiografickými prvky jsme poskytli výše a i zde musíme připomenout, že *Carriina válka* je nejen knihou vypovídající o rozličných rodinných vztazích, ale také vlastní autobiografií autorky **Niny Bawdenové**, jež však hlavní hrdince přiřknula smyšlené jméno Carrie.

Častou otázkou, kterou si klademe, je, do jaké míry je autobiografie skutečně založená na pravdě. Paměť je totiž značně kolísavá a relativní, obzvláště když rekonstrukci dřívějších událostí a samotnou situaci dělí desítky let. Teoretické stati zabývající se studiem autobiografií pojednávají

---

³⁴ MOCNÁ, D., PETERKA, J., 2004, s. 28.

³⁵ CHALOUPKA, O., NEZKUSIL, V., 1976., s. 107.

³⁶ MOCNÁ, D., PETERKA, J., 2004, s. 28.

³⁷ Fabule = souhrn událostí a příběhů časově a příčinně spojených; smyšlený příběh.

³⁸ DIDEROT 1, 1999, s. 262.

o vědomém a podvědomém vyvolávání paměti, což je v dnešní době pečlivě zkoumáno.

Kritická pojednání o autobiografii jako literárním žánru jsou relativně novodobá. Za zmínku stojí alespoň dvě z prvních studií vůbec a sice esej *Conditions and Limits of Autobiography* (1956) **Georgea Gusdorfa** a dále klíčová studie **Roye Pascala** *Design and Truth in Autobiography* (1960).

Gillian Latheyová uvádí, že **James Olney** ve své sbírce esejí pojednávajících o novém pohledu na studium autobiografií shrnuje tento nový náhled takto: „Vlastní osobnost spolu s fikcí dává vzniknout životu jako takovému“.³⁹

Tento postoj je neobhajitelný, pokud je postaven do opozice s událostmi popsány očitými svědky a podloženými důkazy, avšak výchozí předmět zkoumání, jenž poukazuje na to, že autobiografie je pouze představivostí znovu vyvolaná vzpomínka podložená zájmem a měnícími se ideologiemi je jedním z mnoha, jež může přimět čtenáře k obraně proti přijetí osobních zážitků z válkou ovlivněného dětství jako běžné hodnoty.⁴⁰

Mocná a Peterka se touto otázkou zabývají také a vysvětlují ji jako zaměření se na „body obratu vlastní existence, které jsou však dány nejen vnějšími nárazy „velkých dějin“ (makrosvěta), ale především vnitřní proměnou subjektu, jeho zráním, zvraty v mikrosvětě.“⁴¹

Psychoanalytický⁴² přístup k autobiografickým textům může odkrýt rozdílné úrovně vyprávění příběhů podle toho, jak dospělý autor přetváří a beletrizuje vlastní vzpomínky z dětství. Ať už je autobiografický materiál prezentován jako pravdivý nebo přeformulován do plně fiktivního díla, velmi dobře se dá odhalit postoj dospělého člověka k vlastní identitě v dětském věku a k rodinným vazbám vůbec.⁴³

---

³⁹ REYNOLDS, K., 2005, s. 67.

⁴⁰ REYNOLDS, K., 2005, s. 66 – 67.

⁴¹ MOCNÁ, D., PETERKA, J., 2004, s. 29.

⁴² Psychoanalýza = léčebná, terapeutická metoda i psychologická teorie vycházející z významu nevědomé motivace v lidském chování.

⁴³ REYNOLDS, K., 2005, s. 66 – 67.

Obecný popis válečné literatury pro děti a mládež jsme poskytli a nyní se ohlédneme za životem a tvorbou samotné autorky **Niny Bawdenové**. (Příloha 1 – Portrét autorky Niny Bawdenové)

Najít o autorce hodnotné a věrohodné informace v českém jazyce je téměř nemožné, vyjma několika málo slovníkových textů, jež jsou velice heslovité a stručné a o autorčině životě se jejich prostřednictvím dozvíme v zásadě jen velmi málo. Museli jsme se tudíž téměř výhradně spolehnout na zdroje psané v anglickém jazyce, což vyžadovalo spoustu času navíc z důvodu nutnosti vlastních překladů použitých textů a práce se slovníky.

Primárním zdrojem informací o životě a díle autorky citovaným v této kapitole, je internetový zdroj doporučený paní Doc. PhDr. Vlastou Řeřichovou, CSc., článek Susanny Rustinové z 22. listopadu 2003 s názvem *Nina's Wars*, dostupný z internetu na <http://www.guardian.co.uk/books/2003/nov/22/featuresreviews.guardianreview5>. Tyto informace jsou však samozřejmě doplňovány nejen dalšími internetovými zdroji, ale také články a tištěnými publikacemi jak v českém, tak anglickém jazyce.

V této kapitole také uvádíme podrobnou bibliografii **Niny Bawdenové**, kompletní seznam však nalezneme v Příloze 2. Názvy knih jsou uváděny v originálním znění, tudíž v anglickém jazyce. V českém jazyce vyšly pouze dvě z jejích děl, jimiž jsou *Carrie's War* (Carriina válka) a *The Ice House* (Ledárna) a z tohoto důvodu uvádíme též český ekvivalent jejich názvu. Názvy zbylých knih ponecháváme, ze stejného důvodu jako jsme uvedli v úvodu naší práce, v jejich původním znění.

Ocenění, jež byla autorce udělena ponecháváme také v původním znění, avšak poskytujeme další podrobnější informace, jež uvedou vše potřebné na pravou míru.

2 Biografie a autobiografie Niny Bawdenové

2.1 Původ a dětství autorky

Nina Bawdenová je anglická prozaička. Narodila se 19. 1. 1925 v hlavním městě Anglie, Londýně.⁴⁴ Nejprve se chtěla stát novinářkou, ale nakonec se začala věnovat psaní knih. Na počátku kariéry se nemohla rozhodnout, zda psát pro dospělé nebo pro děti. Za svůj život napsala více než padesát knih.

Nina Mary Mabey měla jen čtrnáct let, když byla s ostatními dětmi ze školy a bratrem poslána daleko od rodičů. „Narodila jsem se na předměstí Ilfordu⁴⁵ v docela ošklivém domě, kterým moje matka opovrhovala. Ona vyrostla na venkově, takže když začala válka a já jsem byla evakuována do Walesu, myslela si, že je to pro mě takto mnohem lepší.“⁴⁶

Matka Niny Bawdenové Ellaline Ursula May, známá jako Judy, byla učitelka. Její otec, Charles Mabey, se narodil jako Mario Angelo Bennati. Byl synem druhého manžela jeho matky, italského kuchaře. Jelikož však jeho otec od rodiny odešel, vzal si jméno matčina prvního manžela. Takto se pokusil alespoň částečně vymazat ne příliš šťastnou minulost. Otec **Bawdenové** byl námořní inženýr, který byl většinu času pryč. Právě absence vlastního otce se promítla do mnoha jejích knih. Celá rodina **Niny Bawdenové** byla zahalena tajemstvím a utajovanými skutečnostmi. **Bawdenová** a její dva bratři Petr a Robin měli nevlastní sestru Pat, která pocházela z otceva prvního manželství. Ten ale nechtěl, aby s nimi žila ve společné domácnosti, a poslal ji za jejími bratřenci, u nichž později bydlela.

---

⁴⁴ DOROVSKÝ, I., ŘEŘICHOVÁ, V., 2007, s. 198.

⁴⁵ Ilford = distrikt hrabství Essex, východ Anglie.

⁴⁶ RUSTIN, S. *Nina's wars*.

<http://www.guardian.co.uk/books/2003/nov/22/featuresreviews.guardianreview5>.

Když bylo **Bawdenové** osm let, pokusila se napsat svou první knihu: „Bylo to velmi pěkné. Ale i přesto jsem měla tušení, že mou knihu nebude nikdo chtít vydat. Byla o krásné holčičce, která utekla pryč k moři, aby se stala stevardkou.“ Další v pořadí byla školní hra o lovcích slonů v Africe: „Hrálo se před větším publikem. Když jsem se zaposlouchala do mnou napsaných dialogů, uvědomila jsem si, že je to strašlivé. Jeden zlý lovec totiž spadl do tygří pasti. Problém byl v tom, že jsem tehdy nevěděla, že v Africe žádní tygři nejsou. Lovec potom řekl: „K čertu, zlomil jsem si mou prokletou nohu.“ Když jsem uslyšela ještě toto, uvědomila jsem si, že to byla ta nejhorší věc, kterou kdy kdo mohl napsat. Utekla jsem na toaletu, schovala se tam a plakala.“⁴⁷

Po střední škole začala navštěvovat Somerville College v Oxfordu, kde studovala filozofii, politické vědy a ekonomii, ve stejném ročníku jako Margaret Thatcher.⁴⁸

2.2 Literární tvorba Niny Bawdenové

Psaní ji velmi naplňovalo. První knihu pro dospělé napsala rok po promoci. Publikovala ji v časopise Mandrake,⁴⁹ který založil John Wain.⁵⁰ Potom přišla na řadu první kniha pro děti, *The Secret Passage* (1963), kterou napsala pro její tři děti poté, co objevily tajnou chodbu ve sklepě jejich vlastního domu. Tato kniha měla charakteristické prvky tradičního dobrodružného příběhu a čtenáři byli doslova ponořeni do myšlenek a představ hlavních hrdinů.⁵¹

---

⁴⁷ RUSTIN, S. *Nina's wars*.

<http://www.guardian.co.uk/books/2003/nov/22/featuresreviews.guardianreview5>.

⁴⁸ RUSTIN, S. *Nina's wars*.

<http://www.guardian.co.uk/books/2003/nov/22/featuresreviews.guardianreview5>.

⁴⁹ Mandrake = britský literární magazín založený roku 1946 Johnem Wainem a Arthurem Boyarsem při studiích na Wadham College v Oxfordu, následně vydávaný až do roku 1957.

⁵⁰ RUSTIN, S. *Nina's wars*.

<http://www.guardian.co.uk/books/2003/nov/22/featuresreviews.guardianreview5>.

⁵¹ *Author Nina Bawden*. <http://www.pbs.org/wgbh/masterpiece/carrieswar/bawden.html>.

Obsahy děl **Niny Bawdenové** se velmi často týkají nepříjemných pravd, které vyjdou najevo v nejméně vhodné chvíli. Manželé lžou nejen sobě navzájem, ale také dětem, což je v mnoha případech horší. V knize *A Little Love, a Little Learning* (1965) jsou tři sestry přinuceny smířit se s tím, že jejich matka není vdaná a že její partner není jejich pravý otec. Knihy **Bawdenové** velmi často gradují k nějakému zásadnímu zlomu.

Bawdenová upouští od viktoriánských pravidel a přibližuje dětské dobrodružné příběhy reálnému poválečnému světu. Za toto je velice obdivována. Jak uvádí Susanna Rustinová, literární kritička Elaine Mossová napsala v roce 1971 článek pro *The Signal magazine*⁵², v němž uvádí: „V nejlepších příbězích **Niny Bawdenové** nejsou dospělí z ničeho nic vyřazeni z děje. Dobrodružství se odehrávají v rámci rodiny a bezprostředního okolí. Toto znají čtenáři i ze svých osobních životů a příběhy jsou takto více reálné.“⁵³

Susanna Rustinová dále podotýká, že autorka a ilustrátorka Shirley Hughesová, která vytvořila obálky pro většinu knih **Niny Bawdenové**, také souhlasí: „Kolem roku 1950 zde bylo pár dobrých spisovatelů. Literatura pro děti se však za války moc nevyvíjela. Postavy byly převážně z měšťáckého prostředí, často se do děl promítala dobová klišé jako roztomilá divoška, uličnice a snílek. Postavy **Niny Bawdenové** byly opravdové, velice propracované, vykreslené do nejmenších detailů. Prostřednictvím svých hrdinů dokázala autorka popsat i některé velmi svízelné situace. V knize *The Runaway Summer* (1969) píše o dítěti, které se chová špatně kvůli rozvodu jeho rodičů.“⁵⁴ Jak uvádí Penguin Books, v *Sunday Telegraph*⁵⁵ se

---

⁵² The Signal Magazine = mezinárodní magazín působící více než 60 let a zabývající se nejrůznějšími odvětvími a událostmi.

⁵³ RUSTIN, S. *Nina's wars*.
<http://www.guardian.co.uk/books/2003/nov/22/featuresreviews.guardianreview5>.

⁵⁴ RUSTIN, S. *Nina's wars*.
<http://www.guardian.co.uk/books/2003/nov/22/featuresreviews.guardianreview5>.

⁵⁵ Sunday Telegraph = britský periodický tisk fungující od roku 1961, odnož The Daily Telegraph, je vydáván samostatně pod záštitou vlastního redakčního štábu.

tehdy psalo: „Takto děti skutečně mluví a přemýšlí.“⁵⁶ I když **Nina Bawdenová** často psala o venkově, nebyl to pohled zidealizovaný, nýbrž naprosto reálný, tudíž ne zrovna veselý, což je zajisté pochopitelné s ohledem na dobu, o níž psala.⁵⁷

„**Bawdenová**, John Rowe Townsend a Američan Robert Cormier byli mezi prvními autory, kterým se podařilo zbořit mosty mezi literaturou pro děti a literaturou pro dospělé,“⁵⁸ říká Shirley Hughes. „Nebáli se připomenout to, že děti, stejně jako dospělí, zažívají různá zklamání. Že nejsou jen hodné, ale že mohou dělat i velmi špatné věci. Tito autoři si uvědomovali, že si děti mohou z četby knihy odnést mnohé, že jsou dosti „dospělé“ na to, aby chápaly různé souvislosti a životní situace. Autorům se podařilo překonat předsudky, že děti musí číst jen o veselých tématech a že se pro ně musí psát diametrálně odlišně, než pro dospělé. Literatura pro děti je literatura jako každá jiná a autor může prostřednictvím svých knih říci nebo popsat věci takové, jaké skutečně jsou.“⁵⁹

2.3 Odklon k literatuře pro děti a mládež

Sama **Nina Bawdenová** kdysi řekla, že nemá teoretické povědomí o tom, jak psát knihy pro děti. Když jí bylo poprvé navrženo, aby psala pro děti, zareagovala takto: „Já nemohu. Nemohu psát pro děti. Psala jsem o dětech v knize *Devil By the Sea* (1976), ale to jistě nebylo to samé.“⁶⁰

Jakmile s tím ale jednou začala, jejím jediným zájmem a cílem bylo odvést tu nejlepší možnou práci. „Rozhodla jsem se psát, jako bych psala

---

⁵⁶ PENGUIN BOOKS. *Nina Bawden*.

<http://www.penguin.co.uk/nf/Author/AuthorPage/0,,1000002782,00.html>.

⁵⁷ RUSTIN, S. *Nina's wars*.

<http://www.guardian.co.uk/books/2003/nov/22/featuresreviews.guardianreview5>.

⁵⁸ RUSTIN, S. *Nina's wars*.

<http://www.guardian.co.uk/books/2003/nov/22/featuresreviews.guardianreview5>.

⁵⁹ RUSTIN, S. *Nina's wars*.

<http://www.guardian.co.uk/books/2003/nov/22/featuresreviews.guardianreview5>.

⁶⁰ STEPHENSON, CH. *Nina Bawden: Dignity, Tenacity, Charm*.

<http://www.carouselguide.co.uk/pdf/34-35.pdf>.

knihu pro dospělé, ale cítit se při tom jako dítě. Bylo mi teprve třináct, když válka začala a to znamenalo opravdu zlomový okamžik v mém životě. Toto období si velice dobře pamatuji a to se také promítlo do mých knih.”⁶¹

2. světová válka a s ní spojená evakuace byly jedněmi ze stěžejních situací v životě **Bawdenové**. „Všichni z mé generace byli těmito událostmi velice ovlivněni,” říká sama autorka. „Válečné zážitky zabírají největší místo v zážitcích z mého dětství. Všechno se odehrávalo v době, kdy jsem se vyvíjela, formovala v dospělého člověka, zhruba od mých třinácti do jedenadvaceti let. Trvalo to příliš dlouho na to, abych tím mohla být nepoznamenaná. Myslím si, že spousta lidí v mém věku byla proti válce v Iráku právě proto, že vyrůstali ve válečném období. Tito lidé jsou více soucitní. Není jim jedno, co se děje s jinými lidmi.”⁶²

2.4 Životní osudy a jejich vliv na autorčinu tvorbu

Nina Bawdenová se krátce pro promoci zasnoubila a provdala za bývalého letce Harryho Bawdena. Když se vrátila zpět do Londýna, pracovala jako vedoucí Town and Country Planning Association,⁶³ zatímco její manžel byl zaměstnán v redakci lodního časopisu.

Když bylo **Bawdenové** dvaadvacet let, čekala své první dítě. „Neužívala jsem antikoncepci. Myslela jsem si totiž, že když dítě nechci, tak ho ani mít nebudu. Dnes se tomu zasmějeme, ale tak jsem to tehdy cítila. Nechala jsem tedy své práce vedoucí, protože má máma mi řekla, že bych

---

⁶¹ STEPHENSON, CH. *Nina Bawden: Dignity, Tenacity, Charm*.
<http://www.carouselguide.co.uk/pdf/34-35.pdf>.

⁶² RUSTIN, S. *Nina's wars*.
<http://www.guardian.co.uk/books/2003/nov/22/featuresreviews.guardianreview5>.

⁶³ Town and Country Planning Association = britská asociace založená roku 1899 Sirem Ebenezerem Howardem, cílem TCPA je „boj za lepší životní podmínky a zdravé životní prostředí“.

neměla pracovat, teď, když budu mít dítě. Rozhodla jsem se tedy, že se budu více soustředit na svou autorskou činnost.“⁶⁴

Nina Bawdenová se stala matkou tří dětí. Dva syny měla z prvního manželství, které však nebylo šťastné. Později svazek ukončila kvůli Austenu Karkovi, kterého potkala v londýnském autobuse. Poté, co se rozvedla a znovu provdala, se jí narodila ještě dcera. O svém prvním manželství dnes říká, že vdávat se v jednadvaceti je opravdu hodně brzy. Byla velmi mladá na to, mít dítě. Její druhý manžel Kark měl z prvního manželství také děti, dvě dcery.⁶⁵

Když v roce 1981 **Bawdenové** zemřel její nejstarší syn Nicholas, přezdívaný Niky, bylo mu právě třiatřicet let. Jeho smrt byla velmi bolestivou a tragickou ztrátou v životě **Niny Bawdenové**. Nicholas trpěl v dospělosti mentálními problémy. I přesto vystřídal různá zaměstnání a stihl si pořídit dítě. Později, po problémech s policií a čase stráveném ve vězení, přišel další šok. Niky byl prohlášen za nezvěstného. Měsíc nato se rodina dozvěděla, že se jeho tělo našlo v řece Temži. **Bawdenové** kniha, *The Finding* (1985), je věnována jeho památce. Také jedna z postav v knize *Circles of Deceit* (1987), byla založena na podobnosti s Nicholasem. Sama autorka řekla: „Nemohla jsem na něj zapomenout.“⁶⁶ Paradoxní je, že ačkoli Nikyho životní příběh skončil velmi tragicky, kniha nekončí stejně jako bolestivá skutečnost. Autorka vysvětluje: „Nemohla jsem ho nechat v knize zemřít.“⁶⁷

Ve své biografii **Bawdenová** píše o mučivých okolnostech, které provázely Nikyho smrt. Vypořádává se s tím velmi důstojně, otevřeně, kultivovaně a se značnou dávkou sebekontroly. Usměňuje svůj vztek na naprosté selhání všech činitelů, kteří slíbili udělat vše, co bude v jejich

---

⁶⁴ RUSTIN, S. *Nina's wars*.
<http://www.guardian.co.uk/books/2003/nov/22/featuresreviews.guardianreview5>.

⁶⁵ RUSTIN, S. *Nina's wars*.
<http://www.guardian.co.uk/books/2003/nov/22/featuresreviews.guardianreview5>.

⁶⁶ STEPHENSON, CH. *Nina Bawden: Dignity, Tenacity, Charm*.
<http://www.carouselguide.co.uk/pdf/34-35.pdf>.

⁶⁷ STEPHENSON, CH. *Nina Bawden: Dignity, Tenacity, Charm*.
<http://www.carouselguide.co.uk/pdf/34-35.pdf>.

silách a přitom nebyli schopni poskytnout nezbytnou pomoc, kterou Niky potřeboval.⁶⁸

Život **Niny Bawdenové** nebyl jen nešťastný. Její mladší syn Robert je doktor v Suffolku, zatímco dcera Perdita pracuje jako režisérka v Bow. Jedna nevlastní dcera, Cahy, žije na Novém Zélandu a druhá, Teresa, v Londýně. **Nina Bawdenová** má devět vnoučat a dvě pravnoučata.

V roce 1995 napsala velmi oblíbenou a uznávanou knihu nazvanou *Granny the Pag* (1995). Internetový zdroj Penguin Books uvádí, že v *Sunday Times*⁶⁹ bylo o této knize napsáno: „*Granny the Pag* je pravděpodobně to nejživější a nejzábavnější dílo, které můžete najít. Kniha je dojemná, pravdivá, legrační a poutavá. **Bawdenová** zde dokonale ukazuje, jak psát pro děti, i když už dětmi nejsme.”⁷⁰ Penguin Books rovněž uvádí, že v *Junior Education*⁷¹ jsme se mohli dozvědět toto: „Jedinečná charakteristika a lidské porozumění dávají této knize její pravou hodnotu. Popis babičky je zvláště povedený. Jsou zde však také překvapivé charakteristiky vedlejších postav.”⁷²

Bawdenová je známá díky svému břitkému humoru, který osvěžuje její příběhy o měšťácích, jejich zvycích, móresech a společenských mravech. V recenzi na knihu *The Ruffian on the Stair* (2001), v níž se různí příbuzní shromáždí kolem devětadevadesátiletého muže, jenž leží na smrtelné posteli, spisovatelka Christina König obdivuje sociální komiku a otevřený, nesentimentální obraz stáří.

Susanna Rustinová uvádí, že Alison Lightová, autorka studie o ženském psaní mezi válkami, si myslí, že spisovatelky jako **Bawdenová** se stávají čím dál více čtenými. Lightová vyzdvihla jako potencionální

---

⁶⁸ STEPHENSON, CH. *Nina Bawden: Dignity, Tenacity, Charm*.
<http://www.carouselguide.co.uk/pdf/34-35.pdf>.

⁶⁹ *Sunday Times* = nedělní tisk, distribuovaný ve Velké Británii a Irské republice.

⁷⁰ PENGUIN BOOKS. *Nina Bawden*.

<http://www.penguin.co.uk/nf/Author/AuthorPage/0,,1000002782,00.html>.

⁷¹ *Junior Education* = britský měsíčník pro mladé lidi, zabývající se školstvím, volným časem, zajímavostmi z historie, atd.

⁷² PENGUIN BOOKS. *Nina Bawden*.

<http://www.penguin.co.uk/nf/Author/AuthorPage/0,,1000002782,00.html>.

čtenářky starší ženy, které čtou převážně beletrii. Ženy kolem pětáctyřiceti let věku koupily, podle BML, společnosti pro výzkum, čtyřicet dvě procenta knih prodaných během uplynulého roku. Vydavatelé se však i přesto soustředí na autorky mladší generace. „To však neznamená, že si lidé knihy od starších autorek nemohou půjčit v knihovnách. Myslím si, že tyto knihy jsou stále aktuální.“⁷³

2.5 Okolnosti vzniku knihy vzpomínek

V 78 letech **Nina Bawdenová** ovdověla. Byla účastnicí železniční katastrofy nazvané „Potters Bar rail crash“. Nepamatuje si nic z této události, která se přihodila 10. března roku 2002. Bohužel, její manžel Austen Kark byl mezi sedmi lidmi, kteří při havárii zahynuli.

Manželé právě jeli do Cambridge na oslavu, když jejich vlak kousek za King's Cross⁷⁴ vykolejil.⁷⁵

Při vlakové katastrofě utrpěla vážné zranění kotníku: „Mám v něm šrouby a destičky,“ říká. Její paže, noha, rameno, klíční kost a několik žeber bylo zlomeno. Měsíc byla v nemocnici. Je hluchá na jedno ucho a stále používá hůl. Za svůj život vděčí pilotu Martinu Roseovi. Ten chtěl nejprve pomoci jejímu manželovi, když však zjistil, že nejeví známky života, soustředil svou pozornost na záchranu **Niny Bawdenové**. Martin Rose na nehodu vzpomíná takto: „Byla těžce zraněná, což bylo velice znepokojivé. Neustále jsem myslel na to, že kdyby upadla do bezvědomí, nikdy by se už

---

⁷³ RUSTIN, S. *Nina's wars*.

<http://www.guardian.co.uk/books/2003/nov/22/featuresreviews.guardianreview5>.

⁷⁴ King's Cross railway station známá také pod názvem London King's Cross, je konečná vlaková stanice v centrálním Londýně, fungující od roku 1852.

⁷⁵ RUSTIN, S. *Nina's wars*.

<http://www.guardian.co.uk/books/2003/nov/22/featuresreviews.guardianreview5>.

nemusela probudit. Proto jsem se s ní snažil neustále mluvit a udržet ji tak vzhůru“.⁷⁶

„Pořád tomu nemohu uvěřit. Nikdy jsem neviděla Austena umírat, nikdy jsem ho neviděla mrtvého. S dcerou jsme se dívaly na nějaké fotografie a obě jsme si uvědomily, že stále nemůžeme uvěřit tomu, že tu už s námi není, že se už nevrátí. Je to velmi zvláštní pocit.“⁷⁷

„Mnohokrát jsem přemýšlela nad tím, že jsem měla radši zemřít s ním. Pro mne by to bylo mnohem lehčí, avšak pro děti a celou rodinu velmi těžké. V okamžiku, kdy lidé nastoupí do vlaku, svěřují své životy železnici, která by si toto měla plně uvědomovat. Nehody nejsou nic vzácného, je však o to smutnější, že železnice nepovažují za důležité projevit lítost nebo soustrast. Omluva člověku život nevrátí, ale bylo by přinejmenším slušností říci alespoň: „Omlouváme se, že jsme vám zabili manžela.“⁷⁸

Po tom, co šel její manžel do důchodu, žili několik měsíců v roce v jejich domě v Nafplionu,⁷⁹ v Řecku. Plánovali plavbu do Arktidy. Po jeho smrti, se rozhodla absolvovat tento výlet s několika přáteli. „Je to skvělé pro starého, nemohoucího člověka,“ říká suše. „Posadíte se na palubu a všechno leží před vámi.“⁸⁰

V roce 2005 začala **Bawdenová** psát knihu vzpomínek. „Kniha se jmenuje *Dear Austen* (2005). Píšu ji proto, abych mohla Austenovi říci vše, co se stalo. Není to pouze smutné vyprávění,“ dodává s úsměvem. „Chci se

---

⁷⁶ RODGERS, L. *The unsung heroes of Potters Bar*. [online] [cit. 26. 3. 2011]. Dostupné z <http://www.bbc.co.uk/news/uk-10257994>.

⁷⁷ STEPHENSON, CH. *Nina Bawden: Dignity, Tenacity, Charm*. <http://www.carouselguide.co.uk/pdf/34-35.pdf>.

⁷⁸ RODGERS, L. *Potters Bar victims' families await answers*. <http://www.bbc.co.uk/news/10182630>.

⁷⁹ Náfplio, též Nauplion = město v Řecku na východě Peloponésu, přístav, nachází se zde četné archeologické památky a muzeum, v letech 1824 – 34 první hlavní město osvobozené části Řecka.

⁸⁰ RUSTIN, S. *Nina's wars*. <http://www.guardian.co.uk/books/2003/nov/22/featuresreviews.guardianreview5>.

mu zmínit i o legračních a zábavných věcech, které se mi přihodily. Ukázala jsem vydavatelům, co jsem doposud napsala a ti byli velice potěšeni.“⁸¹

2.6 Ocenění a nominace

Nina Bawdenová za svou tvůrčí činnost doposud získala dvě ocenění, každé za jiné dílo.

V roce 1976 byla udělena knize *The Peppermint Pig* cena Guardian Children's Fiction Prize⁸² a Penguin Books uvádí, že John Rowe Townsend o této knize řekl, že je vážně tím nejlepším příkladem dobrého konce.⁸³

Rok 1993 je důležitý z důvodu ocenění knihy *Carrina válka*, jež získala The Phoenix Award.⁸⁴

Na další dvě ceny byla autorka nominována v letech 1995 a 1996. První z nich, W. H. Smith Mind Boggling Books Award⁸⁵, měla získat za knihu *The Real Plato Jones*. Jak se dozvídáme z internetového zdroje Penguin Books, Junior Education o této knize říká: „Velice čtivá a provokující k zamyšlení.“⁸⁶ Tuto cenu však nakonec obdržela Maggie Princesová díky knize *Memoirs of a Dangerous Alien*.⁸⁷ Druhá cena,

---

⁸¹ STEPHENSON, CH. *Nina Bawden: Dignity, Tenacity, Charm*.

<http://www.carouselguide.co.uk/pdf/34-35.pdf>.

⁸² The Guardian Children's Fiction Prize nebo také Guardian Award = přední ocenění udělované dílům autorů dětské literatury Velké Británie a Spojeného království. Cena je udělována každoročně již od roku 1967.

⁸³ PENGUIN BOOKS. *Nina Bawden*.

<http://www.penguin.co.uk/nf/Author/AuthorPage/0,,1000002782,00.html>.

⁸⁴ The Phoenix Award byla založena v roce 1985 asociací s názvem Children's Literature Association, jejímž hlavním cílem je poskytnout odborný obraz dětské literatury. Kandidát je vybrán volební komisí, složenou z členů asociace. Cena je udělována každý rok a náleží pouze knihám, jejichž originály jsou napsány v anglickém jazyce.

⁸⁵ W. H. Smith Mind Boggling Books Award = jedna z cen za dětskou literaturu s nejkratší dobou působnosti, udělovaná pouze v letech 1993 – 1997. Porota byla tvořena dětmi od 9 do 12 let, jež zvolily tu nejlepší z šesti knih postoupivších do užšího výběru.

⁸⁶ PENGUIN BOOKS. *Nina Bawden*.

<http://www.penguin.co.uk/nf/Author/AuthorPage/0,,1000002782,00.html>.

⁸⁷ CONSUMER HELP WEB. *Mind Boggling Book Award*.

<http://book.consumerhelpweb.com/awards/mindboggling/winners.htm>.

Carnegie Medal,⁸⁸ měla připadnout knize *Granny the Pag*. Penguin Books uvádí, že v *Sunday Times* o knize poznamenali toto: „Kniha *Granny the Pag* je jednou z nejživějších a nejzábavnějších knih, kterou můžete najít. Je dojemná, pravdivá, legrační a poutavá, vtáhne vás do děje. **Bawdenová** prostřednictvím této knihy dokazuje, že jde psát pro děti a přitom „neznít“ jako dítě.“⁸⁹ Tato cena byla nakonec udělena Melvinovi Burgessovi a jeho knize *Junk*.^{90 91}

V roce 2010 byla **Nina Bawdenová** díky knize *The Birds on the Trees* nominována na cenu *The Lost Man Booker Prize*⁹². Ta však také nakonec připadla jinému autorovi, a sice Howardovi Jacobsonovi za knihu *The Finkler Question*.⁹³

Titulní strany oceněných a nominovaných knih jsou součástí Přílohy 3.

Nina Bawdenová je velice uznávanou autorkou jak literatury pro dospělé, tak pro děti a mládež. V zahraničí je její tvorba velice oceňována, českému čtenáři je tato autorka v podstatě neznámá. Přesto si myslíme, že by mohla být pro dětskou literaturu velkým přínosem.

---

⁸⁸ Carnegie Medal in Literature = britské ocenění za knihu pro děti a mládež, založené roku 1936 na počest skotského filantropa Andrewa Carnegieho. Cena je vyhlašována vždy v červenci za předcházející rok.

⁸⁹ PENGUIN BOOKS. *Nina Bawden*. <http://www.penguin.co.uk/nf/Author/AuthorPage/0,,1000002782,00.html>.

⁹⁰ *Carnegie Medal*. http://cs.wikipedia.org/wiki/Carnegie_Medal.

⁹¹ *Nina Bawden*. http://en.wikipedia.org/wiki/Nina_Bawden.

⁹² *The Man Booker Prize for Fiction* = literární cena udělovaná každoročně od roku 1968 těm nejoriginálnějším knihám napsaným v anglickém jazyce státními příslušníky Spojeného království, Irska nebo Zimbabwe.

⁹³ *Man Booker Prize*. http://en.wikipedia.org/wiki/Man_Booker_Prize.

Nina Bawdenová je stále žijící autorkou, což nám potvrdil internetový zdroj BBC, datovaný ke dni 18. 3. 2011.⁹⁴

Zmínku o její současné tvorbě se nám však nepodařilo nalézt, musíme se proto spokojit s informací, že její poslední knihou je *Dear Austen* (2005), již věnovala památce manžela.

3 Analýza románu *Carrina válka*

Nyní se dostáváme k samotné analýze románu *Carrina válka*, jejímž prostřednictvím se zaměříme na různé aspekty tohoto literárního díla.

Při rozboru se budeme věnovat stránce tematické, obsahové, žánrové, dějové, způsobu vyprávění, hrdinům příběhu a vztahům mezi nimi.

Zdrojem tohoto pojetí rozboru knihy je publikace nakladatelství Albatros s názvem *Morfologie dětské knihy*,⁹⁵ jejímiž autory jsou Jiří Kabele, Vladimír Smetáček a Vladimír Voznička.

Jako zdroje dalších informací jsme použili *Úvod do studia literární vědy* Eduarda Petrů, *Encyklopedii literárních žánrů* Dagmar Mocné a Josefa Peterky a také *Poetiku* Josefa Hrabáka.

Největší podíl na této kapitole má však vlastní interpretace textu *Carriny války* a také ukázky z této knihy.

3.1 Žánr

Na úvod je jistě velmi důležité poznamenat, že kniha *Carrina válka* je román. Tento termín Všeobecná encyklopedie Diderot vysvětluje jako „prozaický epický žánr; na rozdíl od povídky nebo novely je delší, jeho

---

⁹⁴*Potters Bar train crash charge against Jarvis dropped.* <http://www.bbc.co.uk/news/uk-12783737>.

⁹⁵ KABELE, J., SMETÁČEK, V., VOZNIČKA, V., 1981.

fabule (dějový půdorys díla) se rozvětňuje několika směry, zachycuje různá společenská prostředí a osudy mnoha postav. Vedle hlavního děje obsahuje řadu epizod, proniká do duševního světa hrdinů, kteří se vyvíjejí, zachycuje problematiku národa či společenské třídy⁹⁶. Kdybychom však měli tento žánr specifikovat ještě blíže, použili bychom za tímto účelem publikaci Eduarda Petrů *Úvod do studia literární vědy*, kde nacházíme pojetí tohoto termínu z pohledu Franze K. Stanzela, který rozděluje román z hlediska vztahu autora a románového díla na tři typy: 1. román autorský, v němž je autor pozorovatelem a zároveň také vypravěčem celého příběhu, 2. tzv. ich-román, v němž autor není pouze pozorovatelem, ale vstupuje přímo do světa vyprávěním vytvářeného, a v neposlední řadě také 3. román postav, který není pojímán jako vyprávění, ale jako obsah vědomí, který je prostřednictvím díla reflektován jako v zrcadle. Mezi další žánrové varianty patří román psychologický, sociální, historický, dobrodružný, kriminální, vědeckofantastický, milostný, životopisný (tzv. románová biografie) apod. Další rozdělení se týká postoje autora k samotné látce románu, na jehož základě rozlišujeme román sentimentální, humoristický, satirický, výchovný atd.⁹⁷

Pokud bychom se tedy měli zaměřit na *Carrinu válku* z žánrového hlediska, mohli bychom říci, že se jedná o román autorský, jenž se vyznačuje transformací událostí autorova života a doplňováním o smyšlené skutečnosti, zaměřením se na delší úsek autorova života, v tomto případě období dětství a dospívání.⁹⁸ Toto tvrzení *Carrina válka* zcela potvrzuje.

Na základě dalších kritérií bychom mohli říci, že kniha je zároveň románem psychologickým, a to jak z důvodu náhledu do nitra hlavní hrdinky, odhalení jejích nálad, pocitů a myšlenek, ale také s ohledem na zmínku okupačního tématu, což bylo vzhledem k tehdejšímu politickým

---

⁹⁶ DIDEROT 6, 1999, s. 423 – 424.

⁹⁷ PETRŮ, E., 2000, s. 77.

⁹⁸ MOCNÁ, D., PETERKA, J., 2004, s. 29.

událostem a normám jedno z ideologicky nepřijatelnějších a klíčových témat psychologické prózy.⁹⁹

„Ležela bez hnutí. Rozklepala se při představě, jak tam dole sedí, zlostně prohrabává oheň, jako by ho chtěl potrestat za to, že mu utekla sestra, a v tu chvíli dostala zlost. Vybavila si, co všechno zlého udělal, a její hněv stoupal a rozvíjel se jako temný květ. Ona ho litovala a on ji podvedl! Dal jí prstýnek, který mu nepatří! Prstýnek, který ukradl, stejně jako obral pana Johnnyho o bezpečí a Hepzibah o spokojenost, když ukradl tu poslední vůli! S tím nemohla nic dělat, ale ten prstýnek mu může vrátit, snad pochopí, co si o něm myslí! Albert jí řekl, že má odvalu. Tak tentokrát to dokáže! Půjde dolů, a to teď hned, a ten prsten mu hodí do tváře!“¹⁰⁰

Sociálním románem je kniha v tom slova smyslu, že pojednává o mezních situacích lidské existence, o hrůzách války a jejich vlivu na jedince, skupiny i společnost jako takovou.

„Preclíky umí moc dobře péct moje babička, která bydlí v hrabství Kent. Ale tatínek říká, že se asi bude muset odstěhovat, jestli se Němci vylodí na pobřeží.“ V duchu viděla, jak Němci přistávají u břehu a babička utíká s ranci na vozíku, jako viděla utečence na obrázku v novinách. Zničehonic se na celé kolo rozesmála a řekla: „Kdyby Němci přijeli, moje babička by jim dala! Ta se nebojí nikoho. Vsadila bych se, že by zastavila i Hitlera. Vylezla by si na střechu a polila by ho vařícím olejem.“
Albert se na ni podíval a sraštil čelo. „Nevím, jestli by to pomohlo. Staří lidé toho moc ve válce nedokážou. Je to s nima jako s dětma – nejlíp, když jsou z cesty.“¹⁰¹

---

⁹⁹ MOCNÁ, D., PETERKA, J., 2004, s. 559.

¹⁰⁰ BAWDEN, N., 1981, s. 105.

¹⁰¹ BAWDEN, N., 1981, s. 14.

Mimo jiné je kniha také románem dobrodružným z důvodu dramatického popisu událostí a také vykreslením nejrůznější dětských dobrodružství a zážitků a v neposlední řadě také románem autobiografickým, což jsme podrobněji rozebrali již v kapitole 1.7.

„Slyšel jsi to?“ řekla Carrie. „Slyšíš?“

Nick se dal do usedavého pláče. Až na jeho vzlyky bylo najednou všude ticho.

Carrie nasucho polkla a řekla: „Už je to pryč. Nic to nebylo. Vůbec nic tu není.“

Nick popotáhl a snažil se zadržet slzy. Najednou popadl Carrii: „Je to tu! Ted' to slyším!“

Carrie poslouchala. Nepodobalo se to zvuku, který slyšela prve, bylo to něco jiného. Odněkud seshora z cesty nad nimi přicházelo záhadné hrdelní hudrování, které znělo docela přátelsky. Děti zkameněly. Ten zvuk se blížil.¹⁰²

„Nezlobte se, ale já nemůžu. Já tam nemůžu jít. Opravdu to nejde.“

A zase se tak divně zasmála. Spíš to vypadalo, že pláče. „Hrozně mě to mrzí, byla to ode mě hloupost, táhnout vás tak daleko v tom vedru! Ale chtěla jsem vám to tu ukázat – a taky se sem ještě jednou podívat. Bylo nám tu s Nickem tak hezky! Myslela jsem si - doufala jsem, že si připomenu jen ty šťastné chvíle.“

Děti stály mlčky. Nevěděly, o čem to maminka mluví, ale vycítily, že má z něčeho strach. Jejich maminka má strach – a ten se přenesl i na ně.

Všimla si toho. Zhluboka nabrala dech a nepřesvědčivě se usmála: „Nic si z toho nedělejte, děti. Už je všechno v pořádku. Už jsem úplně v pořádku.“¹⁰³

---

¹⁰² BAWDEN, N., 1981, s. 36.

¹⁰³ BAWDEN, N., 1981, s. 9.

Co se týče postoje autora k samotné látce příběhu, mohli bychom říci, že *Carrina válka* je taktéž románem sentimentálním, jelikož pojednává o neveselých událostech autorčina dětství, k nimž se prostřednictvím této knihy po mnoha letech vrací a které v ní vyvolaly rozporuplné pocity a do značné míry jistě ovlivnily celý její další život.

„Ten prstýnek je krásný!“ řekla Carrie. Na „děkuji“ už se nezmohla. Slova jí uvázla v hrdle, ale zdálo se, že pan Evans ví, jak jí je.

„Hlavně, že se ti líbí. To abyste na nás nezapomněli! Ale máte to taky od tety Lu.“

Té bylo snazší poděkovat. „Teti, mockrát ti děkuju,“ řekla Carrie a Lu se usmála a začervenala. Slzy jí vstoupily do očí, a když pak spolu odešli do kuchyně, obě děti vzala do náručí a políbila. „Jsem tak ráda, že jsem vás tu měla. Poprvé za celou dobu, co tu bydlím, bylo v tomhle domě živo.“

Nick se jí pověsil na krk: „Sbohem, teto Lu. Mám tě moc rád.“ Tiskl ji tak úporně, že nemohla popadnout dech, a tak dlouho, že Carrie začala být netrpělivá. „A co já?“ ohradila se. „Však tetu Lu ještě uvidíš. Tohle není naposled.“¹⁰⁴

V neposlední řadě je dílo také románem výchovným z toho důvodu, že poukazuje na to, jak je důležité vážit si rodiny, blízkých, lidí, kteří jsou nám ochotni pomoci a také nám poskytuje alespoň částečný návod, jak se chovat při nečekaných událostech a jak se vyrovnat s životními překážkami a úskalími. Velmi výchovným prvkem je pro dětského čtenáře vztah sourozenců Carrie a Nicka, kteří byli ze dne na den nuceni smířit se s tím, že jsou v cizí zemi, u cizích lidí, bez rodičů, mají jen jeden druhého, musí si pomáhat a držet při sobě. Carrie měla v tomto ohledu úlohu ještě mnohem těžší než Nick, jelikož musela svým způsobem suplovat roli rodičů a bratrovi být nejen dobrou sestrou, ale také mámou a tátou. Carrie však

---

¹⁰⁴ BAWDEN, N., 1981, s. 98.

nebyla jediná, kdo se ocitl v takové situaci, podobné případy jsme již blíže specifikovali v kapitole 1.6.

„To není její chyba, on je zlej,“ řekl Nick. „Je zlej a podlej. Pamatuješ, jak včera ječel na tetu Lu, protože se sklouzl po rohožce na chodbě? Říkal, že to pod ní naleštila, ale to vůbec není pravda. Byl jsem zrovna v kuchyni, on mě neviděl, ale já na něho viděl. Viděl jsem, jak si tu rohožku posunul na napastovaný místo, a pak dělal, jako že po ní sklouznul, a tak začal ten křik.“ Nick se zarazil. Leželi spolu v jedné posteli. Chytil se Carrie za ruku. Jeho ruka jí připadala malá a měkkounká. „Já ho nenávidím,“ řekl a hlásek se mu třásl. „Já ho namouduši nenávidím.“

Carrie rozvážně odpověděla: „Jestli se ti to tu nelíbí, tak bychom to měli někomu říct.“ V tu chvíli ji opustila odvaha. Komu by to mohli říct? Maminka s tatínkem jsou daleko a tohle se stejně nedá do dopisu napsat.“¹⁰⁵

3.2 Téma

Termín téma chápeme jako hlavní myšlenku, jež je výsledkem abstrakce.¹⁰⁶

Téma lze bezpečně určit teprve po přečtení celé knihy.¹⁰⁷ Z toho důvodu může být značně matoucí jak název knihy *Carriina válka*, tak autorčina zmínka v úvodu knihy, kde poukazuje na válečné zážitky. Čtenář se poté může domnívat, že válka bude stěžejním tématem. Podrobné přečtení však poukáže na fakt, že hlavním tématem knihy je přátelství, porozumění a pomoc lidem v nouzi. Válka se příběhu dotýká jakoby z povzdálí a spíše dokresluje dobové události, okolnosti a charaktery jednotlivých postav.

---

¹⁰⁵ BAWDEN, N., 1981, s. 26.

¹⁰⁶ HRABÁK, J., 1977, s. 105.

¹⁰⁷ HRABÁK, J., 1977, s. 77.

Jádrem děje tedy není jen „válka“ hlavní hrdinky Carrie, ale válka celého světa, kde Carrie hraje jen velmi zanedbatelnou roli.

3.3 Přítomnost děje

Dějovost je jedním z nejnápadnějších znaků literatury pro děti a mládež.

Velmi důležitým prvkem, jímž se budeme v návaznosti na děj jako takový blíže zabývat, je také otevření a uzavření děje, což velmi zřetelně poukazuje na autorův postoj k látce literárního díla.¹⁰⁸

3.3.1 Základní dějový konflikt

Každý děj musí obsahovat základní konflikt, jenž se dále rozvíjí. Termínu konflikt se budeme věnovat z pohledu jeho skrytosti a otevřenosti.¹⁰⁹

Pokud bychom měli nahlédnout knihu *Carrina válka*, definovali bychom její děj jako otevřený. Autorka dává zcela volný průchod svým emocím a vzpomínkám, snaží se vykreslit vlastnosti jednotlivých postav a vztahy mezi nimi a v neposlední řadě také zcela bez ostychu vypovídá o válce, zážitcích a okolnostech s ní spojených.

Co se týče vhodnosti konfliktu knihy z hlediska věku cílových čtenářů, což je v případě *Carriny války* deset let a více, myslíme si, že je v tomto směru zcela adekvátní, což si troufáme tvrdit na základě poznatků uvedených v kapitole 1.5.

Náš názor se také zcela shoduje s překladatelkou *Carriny války*, paní Jarmilou Emmerovou, jež tuto knihu považuje za ideální pro čtenáře

---

¹⁰⁸ HRABÁK, J., 1977, s. 238 – 239.

¹⁰⁹ KABELE, J., SMETÁČEK, V., VOZNIČKA, V., 1981, s. 73 – 74.

v rozmezí deseti až dvanácti let. Podrobnější informace o paní překladatelce a rozhovor s ní najdeme v Příloze 4.

S důrazem na čtenářskou potřebu ztotožnění se s hlavními hrdiny se domníváme, že *Cariina válka* je velice vhodným příkladem, jež tyto požadavky splňuje opravdu vděčně. Dětské příběhy promítnuté do této knihy jsou samy o sobě velice působivé díky vlivu válečných událostí a všudypřítomné tíživé atmosféry doby, ale také díky typicky dětským dobrodružstvím a přátelstvím. Toto zajisté dokládá také názor jednoho desetiletého chlapce, který jsme v jiné souvislosti zmínili již v kapitole 1.6 a jež tvrdí, že při čtení *Cariiny války* měl pocit, jakoby právě seděl v kině a díval se na film: „Když čtu tuto knihu, promítám si ji v hlavě jako film“.¹¹⁰

3.3.2 Zahájení děje

Zahájení děje může být jedním z určujících faktorů pro čtenářův celkový dojem z knihy.¹¹¹

Cariina válka nás uvádí do děje prostřednictvím návratu již dospělé Carrie s vlastními dětmi do krajiny, jež pro ni byla velkou část dětství náhradním domovem. Již tento způsob uvedení v člověku vyvolává jistý „dotek“ tajemství a také notnou dávku očekávání, jež ve čtenáři probouzí touhu knihu co nejdříve přečíst a dozvědět se, jak příběh nakonec dopadne.

Bawdenová se v úvodu také snaží čtenáře seznámit s obrazem základních dobových souvislostí a nenechat je tak tápat v nejistotě a nevědomosti. Tuto úlohu plní prostřednictvím Carrie, která svým dětem vysvětluje, co se tehdy vlastně událo.

„*Tady nikdo nešel už aspoň sto let...*“

„*Kdepak sto, tisíc...*“

---

¹¹⁰ *How children's war fiction has changed*, <http://www.bbc.co.uk/news/magazine-12428759>.

¹¹¹ KABELE, J., SMETÁČEK, V., VOZNIČKA, V., 1981, s. 75.

„Sto tisíc. Milión, bilión, trilión...“

„Jen asi třicet,“ opravila je Carrie. Řekla to, jako by to bylo včera.

„Já jsem tu byla před třiceti léty se strýčkem Nickem. Bylo to za války – Anglie válčila s Německem. Vláda tehdy posílala děti z měst na venkov, aby ušly bombardování. Nikdo nám neřekl, kam jedeme. Dověděli jsme se jen, že máme přijít do školy s pořádnou svačinou a s rezervním oblečením, a najednou jsme šli i s paní učitelkou na nádraží. Tehdy se tak rozvázely celé vlaky dětí...“

„Bez maminek?“ ptali se ti malí. „A bez tatínků?“

„Jeli jsme úplně sami,“ odpověděla Carrie. „Když jsme sem přijeli, bylo mi jedenáct. A strýčkovi Nickovi nebylo ještě deset.“¹¹²

Domníváme se, že tato ukázka je opravdu zdařilým příkladem vhodného zahájení děje, jež čtenáře doslova pohltí a zároveň napoví, jakým směrem se bude celý příběh ubírat.

3.3.3 Ukončení děje

V literatuře se můžeme setkat se dvěma typy ukončení děje a sice s ukončením uzavřeným nebo otevřeným.

Pokud je ukončení děje uzavřené, znamená to, že již nečekáme žádnou další informaci, která by významně ovlivnila děj. Příkladem takového zakončení je například hrdinova smrt. Otevřené ukončení děje značí fakt, že hrdinův osud není definitivní a můžeme očekávat další pokračování příběhu.¹¹³

V *Cariině válce* se setkáváme s ukončením otevřeným, jež je zde velice dobře rozeznatelné a definovatelné. Stejně jako začátek knihy pojednává o Cariině návratu do krajiny jejího dětství, v závěru příběhu se

---

¹¹² BAWDEN, N., 1981, s. 5 – 6.

¹¹³ HRABÁK, J., 1977, s. 237 – 238.

opět setkáváme s již dospělou Carrie a jejími dětmi. Dozvídáme se, co všechno se za léta odloučení přihodilo a těšíme se z opětovného shledání s milovanými lidmi, čímž děj příběhu rozhodně nekončí, ba spíše naopak dává šanci vzniknout novým neobvyklým zážitkům a dobrodružstvím.

„Hepzibah šla k plotně a ponořila do vařící vody hnědé vajíčko. „Zrovna to tak vyjde,“ řekla. „Běžte jí naproti! Řekněte, že je všechno při starém, vajíčko se vaří a Hepzibah čeká. Utíkejte, už je jistě v polou kopce!“

Její hlas nesnesl odmlouvání, a tak děti vstaly, vyklouzly z kuchyně, obešly vyhořelé stavení a pustily se kolem rybníčku...

Uprostřed dvora nejstaršího chlapce rozladění přešlo a bylo mu líto, že Hepzibah zklamou. Je tak skálopevně přesvědčená, že maminka přijde! Mohla si to myslet, ale vědět to nemůže. Umi dobře hádat, ale tentokrát prohádala!

„Nemá cenu tu stát,“ řekl. „Chvilku ještě počkáme, abysme Hepzibah vyhověli, ale pak půjdem zpátky a dojme snídani. To jedno vajíčko navíc určitě někdo zvládne!“

Ti mladší tolik neuvažovali a byli důvěřivější. Podívali se nejdřív na něj, pak na sebe a dali se do smíchu.

A vyběhli naproti mamince, která právě přicházela druidským svatohájem.“¹¹⁴

Velmi častým prvkem ukončení děje je také pointa, kterou chápeme jako „vyvrcholení děje obyčejně nečekaným způsobem“.¹¹⁵

Pointou *Cariiny války* je skutečnost, že *Cariiny* celoživotní výčitky byly naprosto zbytečné a neopodstatněné, jelikož její přátelé nezemřeli, vzpomínali na ni a měli nevýslovnou radost z opětovného setkání.

---

¹¹⁴ BAWDEN, N., 1981, s. 116.

¹¹⁵ HRABÁK, J., 1977, s. 237 – 238.

3.3.4 *Prostředí děje*

Velice důležitá je také volba vhodného prostředí děje, jež dodává dílu ten správný nádech a atmosféru. Naše pozornost je soustředována na prostředí sociální a zeměpisné.

Sociálním prostředím *Carriiny války* bohužel není prostředí rodinné ani prostředí party. Byla válka, děti byly odtrženy od rodičů, od přátel a blízkých, vytrženy ze svého přirozeného prostředí, ze škol, rodných zemí. V důsledku toho se v knize promítají jistou měrou odlišná sociální prostředí, jako například nedobrovolný život v opatrovnické rodině, přátelství s dospělými lidmi namísto vztahů s vrstevníky, kniha nám taktéž nabízí ukázkou vztahu k handicapovanému člověku a způsobu jednání s ním.

A zatímco na frontách a ve městech „zuří“ válka, padají bomby a umírají nevinní lidé, mezi těmito lidmi vznikají pomalu ale jistě velmi pevná a mnohdy překvapivá přátelství, která v každém z nich zanechají po zbytek života krásnou a hřejivou vzpomínku.

Nyní upustíme od sociálního prostředí a budeme se věnovat prostředí zeměpisnému. Přesnou lokaci se z knihy nedozvídáme, můžeme však s jistotou říci, že místem, kde se děj odehrává je malé hornické městečko ve Walesu, jehož název autorka neuvádí. Značný důraz však klade na místo s názvem *Druidský háj*, kde dále blíže specifikuje tajuplný *Druidský důl*. Zde děti trávily nejhezčí chvíle života, našly ty nejlepší přátele a zažívaly ta nejkrásnější, nejpřekvapivější a nejzáhadnější dobrodružství, která si jen mohly přát.

„Celé dopoledne nestála zanic, až odpoledne, když šli po škole do Druidského dolu, trochu se rozveselila. Hepzibah jí upekla dort s ledovou polevou a dala na něj dvanáct svíček a pan Johnny jí upletl věnec z lučního kvítí a posadil jí ho na hlavu.

„Ted' jsi květnová královna,“ řekla Hepzibah.

Carrie měla věnec na hlavě, když venku na sluníčku jedli dort, a tak když odcházela domů, byl už povadlý.

Albert je vyprovázel Druidským hájem. „Měla by sis ho namočit v posvátném prameni,“ řekl jí. „Možná že ti vydrží věčně čerstvý.“

Říkal to úplně vážně. Carrie se ho zeptala: „Ty tomu věříš?“

Albert pokrčil rameny. „Hepzibah tomu věří. Chodí si pro vodu k tomuhle prameni, když dělá léky. Říká sice, že si ji nosí proto, že tu teče čistá z kopců, ale to se mi nezdá. Možná že je zázračná. Jednou mi touhle vodou postříkala bradavici, a do rána byla bradavice pryč.“

...

„To jsou čáry,“ řekl Albert. „Ale tenhle pramen je posvátný, v tom je rozdíl.“

„Ty si myslíš, že je z pohanských dob?“ Carrie se dala do smíchu, aby viděl, že to považuje za nesmysl. „Teta Lu to sice taky říká, ale ta tomu nerozumí.“

„Těžko říct,“ soudil Albert. „Nikdo nic přesného neví. Je známo, že tohle bylo kdysi posvátné místo. Nejen tenhle háj, ale celý kopec. Našli tu starodávný chrám – to víš, bylo to jen pár kamenů a starých kostí, já si myslím, že odsud je ta lebka, to jsem ti přece říkal, pamatuješ? Ale podobné chrámy se našly i v jiných částech světa, uspořádání kamenů bylo úplně stejné, a tak se soudí, že tohle náboženství bylo kdysi hodně rozšířené.“

...

„Není tu nic, čeho by ses mohla bát, pokud se nebojíš starodávného chrámu. Já si myslím, že chrámy vznikaly na takových místech, kde se lidem zdálo, že tam je něco tajemného...“ Na chvíli se odmlčel a pak už mluvil jen šeptem jako Carrie. „Jestli ovšem opravdu neexistuje něco neznámého. Nějaká tajemná síla, která spí...“¹¹⁶

Více se o Druidském háji a Druidském dole zmíníme v kapitole 3.3.5, kde se budeme zabývat problematikou reálnosti těchto míst.

---

¹¹⁶ BAWDEN, N., 1981, s. 60 – 61.

3.3.5 *Reálnost děje*

Ačkoli je reálnost děje vždy jen zdánlivá, sestává z různých stupňů. Je jen na autorovi, zda vyprávění zasadí do imaginárního, fantazijního světa nebo jestli pouze zdůrazní reálnost příběhu i dějového rámce.¹¹⁷

Pokud bychom měli v této souvislosti nahlédnout *Carrinu válku*, odkázali bychom v první řadě opět na kapitolu 1.7, jež pojednává o literatuře s prvky autobiografie a také na kapitolu 3.1.

Jak jsme již dříve předeslali, kniha je postavena na reálném příběhu ze života samotné autorky, jež je nám poskytován prostřednictvím hlavní hrdinky Carrie. **Bawdenová** byla stejně jako Carrie evakuována a odkázána nejen na život v cizí zemi, ale také daleko od rodičů. Tyto skutečnosti jsou podloženy autorčiným svědectvím v kapitole 2.1.

Dalším reálným prvkem knihy je Wales, místo evakuace, jež je v případě **Niny Bawdenové** i Carrie totožné a o němž se taktéž zmiňujeme v kapitolách 2.1 a 3.3.4. V souvislosti s Walesem nesmíme opomenout Druidský háj a Druidský důl. Dokázat reálnost těchto míst je téměř nemožné, jelikož jak jsme již poznamenali, **Bawdenová** neuvádí název městečka, v němž se děj knihy odehrává a tudíž není v našich silách zjistit, zda se tu taková místa nacházela. Můžeme se však alespoň pokusit přiblížit se této problematice a poskytnout tak základní informace, které by mohly vést alespoň k částečnému objasnění případných nejasností.

Druidové byli „kněží, vychovatelé dětí z vyšších vrstev, významní v náboženském i politickém životě Keltů“.¹¹⁸ Keltové byli jinak nazýváni Galové a patřili k indoevropským kmenům. Ve 4. stol. př. n. l. expandovali do Anglie. Velmi významné bylo keltské výtvarné umění, technické vymoženosti (hrnčířský kruh, kruhový mlýnek, vůz) a v neposlední řadě keltské náboženství. Projevem magických představ Keltů byl zejména kult lidské hlavy, se kterým se v *Carrině válce* také setkáváme. Myšlenkový

---

¹¹⁷ KABELE, J., SMETÁČEK, V., VOZNIČKA, V., 1981, s. 77.

¹¹⁸ DIDEROT 2, 1999, s. 294.

obsah keltského náboženství je znám jen velmi málo, zřejmě proto, že Druidové drželi své učení v přísné tajnosti. Z keltsko-ligurského prostředí jsou známy keltské kamenné chrámy, posvátná místa pod širým nebem, vymezená plotem, příkopem nebo valem (tzv. čtyřúhelníkové valy). V Británii se podobné svatyně vyvinuly za římského vlivu ve čtvercové budovy, které byly obklopeny sloupovým nebo ohradami.¹¹⁹

V případě většího zájmu o tuto problematiku viz Příloha 5.

Ačkoli v literatuře přímo nenalzáme názvy jako Druidský háj nebo Druidský důl, trůfáme si i přesto tvrdit, že tato místa mohla být reálná, ovšem s možností jiného pojmenování. Dozvěděli jsme se, že Keltové měli svá posvátná místa pod širým nebem, protože měli rádi ničím nekryté obzory, volný výhled a pohyb, uctívali stromy jako svá božstva, považovali je za živé bytosti.¹²⁰ Z tohoto důvodu se domníváme, že mohli obývat místa, jež by se dala nazvat háji. Také skutečnost, že původními obyvateli Walesu byli keltští Kymrové,¹²¹ této domněnce nahrává.

Další zajímavostí je, že se v knize v souvislosti s Walesem dozvídáme o těžbě, která musela být z různých důvodů ukončena. Toto by nám mohla jistým způsobem potvrdit Všeobecná encyklopedie Diderot, jejímž prostřednictvím se dozvídáme, že: „Od 19. stol. probíhal intenzivní průmyslový rozvoj v okolí uhelných ložisek v jižním Walesu, kde vzniklo jedno z ohnisek průmyslové revoluce (Cardiff, Swansea). Po 2. světové válce nastal úpadek v souvislosti s vyčerpáváním ložisek nerostných zdrojů.“¹²²

Na základě těchto poznatků si trůfáme tvrdit, že výskyt těchto míst může být založen na reálném podkladě.

„Toho afrického chlapce sem přivezli, když mu bylo asi deset let.“

---

¹¹⁹ DIDEROT 4, 1999, s. 83.

¹²⁰ *Kdo byli Keltové.* <http://www.kelti.estranky.cz/clanky/kdo-byli-keltove.html>.

¹²¹ DIDEROT 8, 1999, s. 367.

¹²² DIDEROT 8, 1999, s. 367.

...

„To víte, že plakal, jako pláče každé dítě, když ho vezmou od maminky! Skočdopostelovi nebyli zlí, mladé dámy mu podstrkovaly sladkosti a hračky, ale jeho nic nedokázalo utěšit, a tak mu nakonec řekli, že se bude moct vrátit domů. Snad to i mysleli vážně, ale on tady hned první zimu dostal horečku a umřel, a tak si samozřejmě myslel, že svůj slib nedodrželi. Proto celý dům proklel. Na smrtelné posteli řekl, že jeho tělo mohou pohřbit, ale až zetlí, že musejí vykopat jeho lebku a vzít ji domů, jinak že nastane hrozná katastrofa. Že se stěny domu zřítí a rozpadnou na prach. Uvěřili mu, protože tehdy se prokletí bralo smrtelně vážně, a udělali všechno tak, jak řekl. Od té doby je lebka v knihovně – z domu byla jen jednou, když byla babička staré paní Skočdopostelové ještě děvče. Ta nemohla snést, že si tam ta lebka sedí a cení zuby, dokonce se jí o ní zdály ošklivé sny, a tak ji jednoho krásného dne vzala a schovala ji do seníku nad stájí. Celý den napjatě čekala, co se bude dít, ale nestalo se nic, a tak šla spát celá rozradostněná, jak na lebku vyzrála. Ale uprostřed noci se ozvalo strašlivé zakvílení – jako když houká sýček – a hlasitý třeskot. A když se rodina v nočních úborech rozběhla po domě podívat, co se děje, všechna zrcadla po celém domě, všechno nádobí v kuchyni a všechno sklo v jídelně našli rozbité. Děvče se pak přiznalo, co provedlo, lebku přinesli do domu a víckrát už se to neopakovalo...“¹²³

Další reálnou skutečností je fakt, že **Bawdenová** byla stejně jako Carrie poslána do Walesu s bratrem, což dokládá zmínka v kapitole 2.1.

Když již dospělá Carrie přijede po třiceti letech zpět do těchto míst, vezme s sebou také své tři děti. I tato informace se shoduje s autorčiným reálným životem, jelikož ona sama měla tři děti, dva syny a jednu dceru.

Také fakt, že Carriin otec byl povoláním námořní důstojník se velice podobá reálnému povolání **Bawdenina** otce, který byl námořním inženýrem.

---

¹²³ BAWDEN, N., 1981, s. 43 – 44.

Nemůžeme také opomenout zmínku o smrti Cariina manžela. I tato informace se velice podobá okolnostem života autorky, o nichž se podrobněji zmiňujeme v kapitole 2.5.

Nepodařilo se nám však doložit skutečnou existenci ostatních hrdinů knihy. I v tomto případě odkážeme na kapitolu 2.1, kde se dozvídáme, že **Bawdenová** byla evakuována spolu s bratrem a dětmi ze školy, o dalších lidech se však dále nezmiňuje. Můžeme tedy pouze spekulovat, zda jsou další hrdinové knihy opravdoví, zcela vymyšlení nebo zda jsou případně reální jen někteří z nich a zbylí pouze pomáhají dokreslovat celkovou atmosféru příběhu. Jisté je pouze to, že **Bawdenová** s bratrem tehdy museli mít nějaké opatrovníky, u nichž žili a na základě toho se spíše přikláníme k teorii reálné skutečnosti zmiňovaných postav s případným pozměněním jmen a dokreslením charakterů jednotlivých osob.

3.4 Způsob vyprávění

„Pojem vyprávění můžeme blíže specifikovat jako zobrazování děje slovními (řečovými, jazykovými) prostředky.“¹²⁴

Způsob vyprávění *Cariiny války* je velmi blízký dětskému čtenáři. Velmi častým prvkem je využití dialogů a přímé řeči, což dodává příběhu spád a dramatičnost.

Autorka se ujímá role vypravěče, promlouvá ve 3. osobě a v minulém čase, řeč postav je uváděna v přítomném čase a oddělena uvozovkami.¹²⁵ Její osobní vztah k tématu a bolestivé vzpomínky mají za následek emocionální působení na čtenáře a větší míru pravděpodobnosti ztotožnění se s hrdinou. Tyto okolnosti a způsob vyprávění jako takový nám umožňují zaujmout stanovisko týkající se autorčina postoje k dané situaci, v tomto případě válečné, který je bezpochyby nesouhlasný. Co se však týče

---

¹²⁴ DIDEROT 8, 1999, s. 352.

¹²⁵ PETERKA, J., 2006, s. 151.

vztahu k příběhu jako takovému, je z autorčina vyprávění jasně patrné, že zážitky nebyly jen nepříjemné, ale že naopak zažila spoustu hezkého, což vyprávění přidává na přitažlivosti.

„Carrie si myslela, že chce být prostě zdvořilý. Ale když dorazili k železničnímu náspu a pan Johnny postavil husu na zem a řekl: „Dorly dorly,“ už věděla, co to mělo být.

Odpověděla: „Sbohem, pane Johnny,“ usmála se na něho a on se taky pokusil usmát tou svou zdravou půlkou obličeje. Pak si ale malou neposednou ručkou zakryl tvář a plaše se stáhl do tmy.

„Nekoukej tak na něho,“ řekl Nick. „Štve ho to, když na něj lidi tak koukají. Sbohem, pane Johnny.“

Vzali husu a vydali se podél trati, která se v měsíčním světle stříbřitě leskla. Když za chvíli postavili těžkou tašku na zem a odpočívali, ohlédli se po panu Johnnym, ale po tom už nebylo ani památky.

Carrie řekla: „Že on se nám snažil říct sbohem, vid’? Ty jsi mu ale nic jiného taky nerozuměl, že ne? Já jsem mu teda nerozuměla.“

„Protože jsi pořádně neposlouchala,“ poučil ji Nick.

„Tak dobrá. Co říkal? Co teda, když jsi tak chytřej.“

„Nevzala bys tu husu? Je hrozně těžká a už mě bolí ruka.“

„Ty padavko!“ Ale popadla tašku a vlekla ji a Nick kolem ní poskakoval a skákal z pražce na pražec.“¹²⁶

3.5 Hrdina příběhu

Volba správného hrdiny je rozhodujícím faktorem určujícím míru dětského ztotožnění se a v důsledku toho také oblíbenost dané knihy.¹²⁷

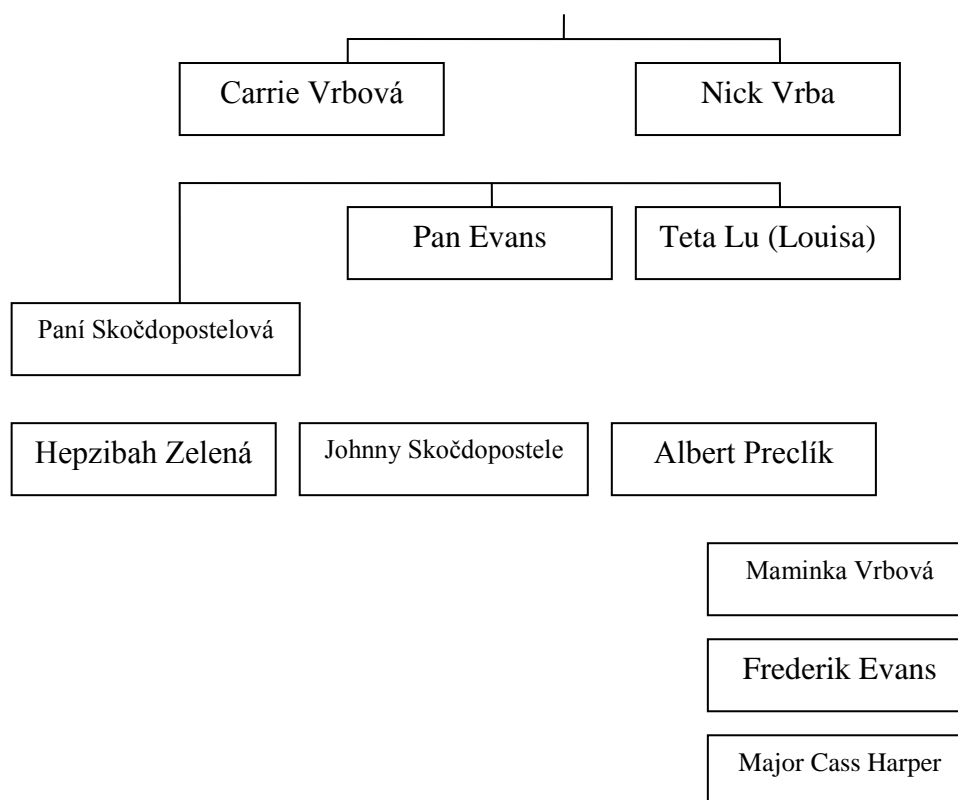
¹²⁶ BAWDEN, N., 1981, s. 45 – 46.

¹²⁷ KABELE, J., SMETÁČEK, V., VOZNIČKA, V., 1981, s. 78.

Při popisu osob se autorka soustřeďuje na zevnějšek i charakter, díky čemuž si čtenář může vytvořit opravdu věrný a detailní obrázek daného hrdiny, což přispívá k většímu zapojení fantazie a barvitějšímu vykreslení celého příběhu.

Charakteristika postav je přímá, dostává se nám jí prostřednictvím vypravěče, tedy autorky, nebo řečí některé jiné postavy, a také vývojová, jelikož dává postavám možnost dozrávání a hledání svého vlastního já.¹²⁸

Pro lepší orientaci se v hrdinech knihy *Carriina válka* a vztazích mezi nimi přikládáme grafický přehled s následnými vysvětlivkami.

Hlavní postavou knihy *Carriina válka* je, jak již z názvu vyplývá, Carrie Vrbová. Její bratr Nick Vrba je také velice významnou postavou celého příběhu, jehož prostřednictvím můžeme nahlédnout různá dobrodružství a nečekaná přátelství. Maminka Vrbová je pouze okrajovou postavou, která v knize vystupuje opravdu velmi krátce a v průběhu celého příběhu se s ní setkáváme spíše prostřednictvím vyprávění Carrie a Nicka.

¹²⁸ HRABÁK, J., 1977, s. 258.

Paní Skočdopostelová, pan Evans a teta Lu jsou sourozenci, kteří mezi sebou mají rozporuplné vztahy. Po smrti rodičů si pan Evans vzal svou sestru Louisu (tetu Lu) za vlastní a vychovával ji. Je velice přísný a pedantský a Louisa se mu bojí odporovat. Bydlí v jeho domě a je pro něj spíše hospodyní než sestrou. Paní Skočdopostelová, křestním jménem Dilys, je nejstarší ze tří sourozenců a s panem Evansem k sobě chovají nepřátelské vztahy. Pan Evans a teta Lu jsou opatrovníky Carrie a Nicka, kteří vztahy mezi těmito dospělými nechápou a slibují si, že oni se k sobě takto nikdy chovat nebudou.

Dalšími hrdiny jsou Hepzibah Zelená a Johnny Skočdopostele. Hepzibah je hospodyní u staré paní Skočdopostelové a zároveň chůvou pana Johnyho, jenž je duševně chorým vzdáleným bratrancem manžela paní Skočdopostelové. Johnny má nemalé problémy s mluvením a také podivně pokřivené tělo a obličej, takže je často terčem posměchu nebo naopak příčinou obav a strachu.

Albert Preclík je chlapec evakuovaný z Londýna stejně jako sourozenci Vrbovi. Je ubytován u Hepzibah a velmi si rozumí s Carrie.

Posledními dvěma postavami jsou Frederik Evans a major Cass Harper. Frederik je syn pana Evanse a major Harper je americký voják. Oba do příběhu zasahují pouze velmi okrajově.

Zevrubné seznámení s hrdiny jsme poskytli a nyní obrátíme svou pozornost k detailnějšímu popisu jednotlivých postav, nebudeme se však dále zabývat postavami okrajovými, tedy maminkou Vrbovou, Frederikem Evansem a majorem Cassem Harperem.

3.5.1 *Carrie Vrbová*

Jedenáctiletá dívka, jež je autobiografickým ztvárněním samotné autorky **Niny Bawdenové**. Velice pečlivá, starostlivá, citlivá mladá dáma, která má úlohu o to těžší, že musí částečně převzít roli rodiče a starat se o mladšího bratra Nicka. Oba se nacházejí ve velice složité životní situaci, se

kteřou se musí vypořádat, avšak Carrie musí být silná a nesmí na sobě dát znát smutek, strach nebo pochyby. Neustále se snaží bratra poučovat a omlouvat jeho nevhodné chování, ale také utěšovat, když na něj dolehne splín.

Pokouší se se všemi dobře vycházet a nedat na první dojem nebo pomluvy. Je svým způsobem naivní a nepřipouští si, že by lidé kolem ní mohli být zlí. Proto má také soucit s panem Evansem, nedokáže ho nenávidět a i když se o něm dozvídá spoustu špatného, snaží se ho omlouvat a najít pravou příčinu toho, proč je takový, jaký je.

Silné přátelství ji pojí s Hepzibah a Albertem. Může si s nimi povídat téměř o čemkoli, v jejich přítomnosti se cítí naprosto šťastná a svobodná. V Albertovi však nenachází jen dobrého přítele, ale také první lásku.

Zvláštní vztah pojí Carrii s paní Skočdopostelovou. Z počátku má z této osoby strach, později ji považuje za duševně chorou, ale nakonec se jí naučí chápat a když ji stará paní na smrtelném loži poprosí, aby po jejím skonu vyřídila vzkaz panu Evansovi, Carrie to považuje za nesmírnou čest a svůj slib dodrží.

Když se v závěru knihy Carrie dozví, že pan Evans chce po smrti své sestry vystěhovat Hepzibah, Johnnyho a Alberta z Druidského dolu, rozhodne se, že tomu musí nějak zabránit. Večer před odjezdem proto vezme lebku afrického chlapce a hodí ji do rybníčku. Za žádnou cenu nechce dovolit, aby Druidský důl patřil zlému s falešnému panu Evansovi. Když tam nesmí bydlet její přátelé, tak tam nebude bydlet nikdo. Proto se odhodlá k tomuto drastickému činu a doufá, že se vyplní kletba, kterou černošský chlapec na důl uvrhl.

Jaké je však její zděšení, když později nalezne Druidský důl v plamenech. Zhrouť se. Je si jistá, že při požáru všichni zahynuli.

„Řekla, že napíše první,“ tvrdil Albert a nic s ním nehnulo. Často se stavěl, jako že má hroší kůži, ale pod ní byl plachý a zranitelný. Myslel si, že odjela a víc se o něj nezajímá.“

„Maminka myslela, že umřel, proto mu nikdy nenapsala,“ řekl nejstarší chlapec. „Myslela, že jste všichni zahynuli při tom požáru.“ V duchu mu blesklo: Vždyť to je nesmysl! Neříkala to maminka jen tak?

„Jak se dověděla, že tu tenkrát hořelo?“

„Viděla to z vlaku.““

Hepzibah se na něho podívala. To že jsou oči čarodějnice? napadlo nejstaršího chlapce. To je k smíchu! „Hodila do rybníčku tu lebku a myslela, že kvůli tomu tady vznikl ten požár. Ale podle mě to je hloupost!“

„Chudák Carrie!“ litovala ji Hepzibah a zase se tak podívala na nejstaršího chlapce. „Ona dala na ty moje báhorky! To ty bys tomu nevěřil, vid?““

...

„Z pojišťovny říkali, že to udělal pan Johnny, hrál prý si se sirkami.“¹²⁹

3.5.2 Nick Vrba

Mladší, ani ne desetiletý, bratr Carrie. Chvillemi rozmazlený, drzý a neomalený, jinak však velmi citlivý a vnímavý malý chlapec. Příznačný je pro něj vřelý vztah k jídlu.

Jeho nejmilejšími přáteli jsou tetička Lu a pan Johnny. K Louise ho váže zvláštní a paradoxní ochranný pud. Nick nenávidí pana Evanse a nesnese jeho povýšené chování k tetičce Lu. Brání ji, kryje její tajné výlety za milým a možná právě proto je Nick tím vyvoleným, komu jednoho dne Louisa prozradí tajemství.

V panu Johnnym najde Nick zalíbení hned při prvním setkání. Nemá z něj strach a necítí k němu odpor jako většina lidí. Bere ho takového, jaký je, postupně se naučí rozumět jeho „řeči“ a brzy se z nich stávají nerozluční přátelé. I pro něj je Nick ochráncem a pomocníkem. Když se Frederik, syn pana Evanse, jednoho dne začne panu Johnnymu posmívat, Nick ihned zasáhne.

---

¹²⁹ BAWDEN, N., 1981, s. 113 – 114.

„ ... pan Johnny sebou přestal mlátit a dal se do pláče, obličej celý rudý a zkroucený. Chlapci ho pustili, Nick našel v jeho náprsní kapse kapesník, otřel mu obličej a mírně na něho promluvil: „To nic, pane Johnny, už je to dobrý. Půjdeme se podívat, kde je Hepzibah.“ Vzal ho za ruku a vedl ho pryč a pan Johnny šel jako beránek.“¹³⁰

3.5.3 *Paní Skočdopostelová*

Nejstarší ze sourozenců Evansových, smutná stará dáma, čekající na smrt. Závěr života tráví ve svém pokoji ponořená do vzpomínek. Její největší láskou jsou šaty, které dostala od manžela.

„Rád mi kupoval šaty, koupil mi devětadvacet plesových rób, každý rok našeho manželství jednu, a já je dodnes všechny mám, visí ve skříni. Každý den si oblékám jiné. Chci je vzít všechny ještě jednou na sebe, než umřu.“¹³¹

Její manžel byl Angličan, majitel dolu. Její bratr, pan Evans, se s tím z mnoha důvodů nikdy nesmířil a jelikož jsou oba sourozenci stejně tvrdohlaví, tak spolu po zbytek života nepromluví. Až těsně před smrtí žádá paní Skočdopostelová Carrii, aby bratrovi vyřídila vzkaz.

„Ty se ho nebojíš?“ No, když se ho nebojíš, tak to mu můžeš ode mě něco vyřídít.“

...

„Až umřu, vyříd' mu ode mě, že jsem na něho nezapomněla. Že jsem nezapomněla, že jsem z jedné krve, ale že člověk někdy vděčí za víc cizímu. Že to, co jsem udělala, neudělala jsem proto, abych ho dopálila.“ Postavila

---

¹³⁰ BAWDEN, N., 1981, s. 75.

¹³¹ BAWDEN, N., 1981, s. 57.

šálek a tiše se zasmála a oči jí zářily jako bledé oblázky pod vodou. „Jen mu to proboha neříkej dřív, než budu bezpečně na onom světě! Jinak tu bude jako na koni, bude se vztekat a ječet na mě a na to já už nemám dost sil.“ Chvilku se odmlčela a pak se zeptala: „Pochopila jsi, co od tebe chci?“¹³²

3.5.4 Pan Evans

Pan Evans je velice vážený člověk, přísný protestant, majitel obchodu a městský radní.

Je bezcitný, chladný, pedantský. Lidé se ho buď bojí nebo jím opovrhují, jako například Nick.

Zajímavým poznávacím znakem je jeho zubní náhrada, která mu špatně drží v ústech a vydává tak zvláštní cvakavé zvuky.

„ ... Víš, ten koberec je nový a má krásný vysoký vlas a pan Evans si nepřeje, aby se po něm šlapalo.“

...

Městský radní Samuel Isaac Evans nesnesl odpor slabších protivníků. Zcela ovládal svoji sestru a komandoval všechny ženské, které k němu chodily nakupovat. Vnutil jim zboží, které si nepřišly koupit, a odmítal objednat věci, které by byly chtěly. „Když se vám to nelíbí, nechte být,“ bylo jeho oblíbené rčení. „Zapomněly jste, že je válka?“

...

„Tak se posad'te a dojezte to, na co čekáte? Kdo nechá vystydnout jídlo, dopouští se těžkého hříchu. Pamatujte si, že máte velké štěstí, v tomhle domě se najíte dosytosti! A nikdo si tu nebude vybírat, rozuměno? Ne abyste běhali za mojí sestrou a škemrali o sladkosti, jen vytáhnu paty.“

...

---

¹³² BAWDEN, N., 1981, s. 58.

„Hleď, abys dělal všechno, jak se má, a já budu spokojen. A žádné vyskakování! V tomhle domě má všechno svůj řád a ten se bude dodržovat, rozuměno? Nesmí se tu křičet, běhat po schodech a ať neslyším žádná slova!“ ... „Rozumí se samo sebou žádná sprostá slova a kletby. Tady se bude mluvit slušně! Nevím, jak vychovali vás, ale tohle je bohobojná domácnost.“¹³³

Pan Evans ale nebýval vždy takový. Změnily ho až nešťastné životní okolnosti. Nejbolestnější bylo to, že viděl v dole umírat svého otce a nedokázal mu pomoci. A následovaly další rány osudu. Nejdříve mu onemocněla žena a když později zemřela, musel se sám starat o jejich malého syna. Později mu ještě přibyla péče o malou sestru Louisu. Celé dny musel pracovat v krámě, jen aby uživil rodinu. Pomyslnou poslední kapkou pak byla již zmíněná zrada jeho sestry, jež z něj udělala onoho zatvrzelého člověka se srdcem z kamene.

Nakonec nám však ukáže, že někde v hloubi je pořád tím citlivým člověkem, kterému záleží na jeho blízkých a který touží po tom, aby ho lidi měli rádi.

„To jste – to jste vy a paní Skočdopostelová?“ zeptala se Carrie.

Přikývl a hryzal si palec. „Mohlo mi být něco kolem deseti a Dialys byla trochu starší.“

...

„Je to už pětáctýřicet let, to si ty těžko můžeš představit. Mám ještě jeden její obrázek, ten nosím na hodinkách.“

Vytáhl z vesty starodávné kapesní hodinky a stisknutím otevřel jejich plášť. Z fotografie se usmívala dívka tentokrát už o hodně starší, vlasy svázané do drdolu a jednu ruku opřenou o tvář. Pan Evans řekl: „Vidíš ten prstýnek na jejím prstě? Ten máš teď ty. Koupil jsem jí ho, když jsem poprvé dostal

---

¹³³ BAWDEN, N., 1981, s. 18, 21, 22.

výplatu, a když mi ho vrátila, dal jsem ho tobě. Takže máš s tím prstýnkem i kus románu.“

Carrie polkla. „Kdy vám ten prstýnek vrátila?“

„Sedíš si na uších? Už jsem ti říkal! Byl u té fotografie. Žádný dopis, nic – jen obálka s mým jménem zahrabaná v její šperkovnici.“

„Nic jiného tam vážně nebylo?“ ta slova jí nešla z úst, ale musela mít jistotu.

„Co by tam mělo být?“ Podezíravě si ji změřil. „Co se tak zubíš?“

„Tak, jsem ráda,“ odpověděla Carrie upřímně. Spadl jí kámen ze srdce, že pan Evans není zlý člověk, nebo aspoň že není zloděj. Ale to mu přece nemůže říct! „Jsem ráda, že vám ten prstýnek a ten obrázek dala zpátky. To znamená, že si na vás vzpomínala, že na vás myslela.“¹³⁴

V závěru knihy pan Evans umírá.

3.5.5 Teta Lu

Nejmladší ze sourozenců Evansových, ustrašená, nejistá, nervózní, poctivá, úslužná, bez vlastního názoru. Děti ji popisují jako „malou rezavou veverka“.¹³⁵ Pečuje o pana Evanse a život jí utíká mezi prsty. Nechává si od něj všechno líbit a péči o něj bere jako poslání a jako dík za to, že si ji kdysi vzal k sobě a vychoval ji. Kvůli němu se také přestala stýkat s jejich sestrou Dilys, ačkoli k tomu neměla žádný pádný důvod.

Jednoho dne se ale všechno změní. Louisa se zamiluje. Nejdříve se tomuto citu brání, bojí se, co by řekl bratr, nemůže mu to přeci udělat. Láska je však silnější a tak se nakonec odhodlá k radikálnímu řešení. Svoje tajemství svěří pouze Nickovi, který její rozhodnutí schvaluje a podporuje ji. Louisa konečně nachází štěstí a začíná naplno žít.

---

¹³⁴ BAWDEN, N., 1981, s. 107 – 108.

¹³⁵ BAWDEN, N., 1981, s. 16.

„Večeře byla připravená na stole pod utěrkou: chleba s pomazánkou a džbáněk mléka, o který byl opřený nějaký lístek.

„To je pro něj,“ řekl Nick a podal ho Carii. Založil ruce jako člověk, který chová sladké tajemství, ale tak se z něho radoval, že je neudržel.

„Teta Lu je pryč. Utekla s majorem Harperem. Zítra mají svatbu.“

„Ty jsi o tom věděl?“ rozkřikla se na něj Carrie. „Nicholasi Vrbo! Proč jsi mi to neřekl? Já bych ti nejradši namlátila!“

Zatnula pěsti, ale Nick se smál a poskakoval a uhýbal v bezpečné vzdálenosti kolem stolu. „Ty bys to mohla vyzvonit panu Evansovi.“

„Nicku, to si o mně teta myslela? Proto to řekla tobě, a ne mně?“

Všiml si bolestného výrazu v jejím obličejí a přestal šaškovat. „Ne, myslím, že ne. Mně to sama taky neřekla. Já jsem na to přišel, protože jsem je často viděl spolu, jak jdou jako náměsíčný, tak jsem se jí zeptal, jestli si ho vezme. Nechtěla mi odpovědět, ale já jsem jí řekl, co všechno vím, a tak už si to nemohla nechat pro sebe. Prosila mě, abych to držel pod pokličkou...“¹³⁶

3.5.6 Hepzibah Zelená

Hepzibah je služebná a opatrovnice paní Skočdopostelové a chůva pana Johnnyho, krásná, hodná, výborná kuchařka. Svým sametovým hlasem vypráví nejrůznější příběhy, čímž dotváří kouzlo a teplo domova.

Říká se o ní, že je čarodějka, protože sbírá léčivé bylinky a vytuší, co si lidé myslí. Je nejlepší přítelkyní Carrie a je to právě ona, ke komu se Carrie po letech vrací.

„Teplo, světlo a bezpečí.

Taková byla kuchyň, ve které vládla Hepzibah každý den, nejen ten večer. Kdo tam vstoupil, měl pocit, že se po krušném studeném dni vrací domů

---

¹³⁶ BAWDEN, N., 1981, s. 103 – 104.

k vesele plápolajícímu ohni. Ta kuchyň měla vůni slaniny pro hladového, otevřenou náruč pro opuštěného a bezpečí pro vystrašeného... “¹³⁷

3.5.7 Johnny Skočdopostele

Duševně chorý a částečně znetvořený dobrák, který žije ve svém vlastním světě. Má poruchu řeči a je velice těžké mu porozumět. Zažil již spoustu zlého a každé další příkoří nese velice těžce.

Rozumí zvířatům a rád o ně pečuje.

Věrného přítele a ochránce nachází v malém Nickovi, rozumí si však také s Albertem.

„Čonykrá, čonykrá,“ nadšeně vysvětloval pan Johnny.

„Kráva pana Johnnyho,“ přeložil Nick. „To je vaše kráva, pane Johnny?“

„Čonykrá,“ pan Johnny se posadil na stoličku a při dojení se tváří opíral o hladké a nadmuté břicho krávy. Mlátila kolem sebe ocasem a přešlapovala na svých tenkých zadních nohách. „Čej, čej,“ řekl jí a kráva na něj obrátila hlavu s krásnýma očima a tiše zabučela.“¹³⁸

O překladu řeči pana Johnnyho se zmiňujeme v rozhovoru s paní překladatelkou Jarmilou Emmerovou. (viz Příloha 4)

3.5.8 Albert Preclík

Čtrnáctiletý chlapec se zálibou v knihách a muzeích. Přítel Nicka a Carrie, důvěrník paní Skočdopostelové a pomocník pana Johnnyho, jemuž na konci příběhu pomůže s jeho vadou řeči.

---

¹³⁷ BAWDEN, N., 1981, s. 38.

¹³⁸ BAWDEN, N., 1981, s. 51.

Nenávidí pana Evanse a obviňuje ho, že ukradl poslední vůli paní Skočdopostelové. Tato domněnka je však mylná.

Je tajně zamilovaný do Carrie, kterou před odjezdem prosí, aby mu napsala dopis. Carrie si však myslí, že Albert zahynul při požáru a nikdy se mu již neozve. Albert však na dopis od ní čeká celý život.

„On umí mluvit!“ řekla Carriina dcera. „On umí docela normálně mluvit!“ odbojně našpulila obličej. Jak jí mohla maminka tak lhát!

„Když tu byla Carrie, neuměl,“ vysvětlila jí Hepzibah. „Po válce, když Albert vyrostl, přivezl k nám jednou svého přítele, logopeda z Londýna. Ten ho učil mluvit. Pan Johnny nebude nikdy umět jako my, ale je s ním přece lepší zábava, když mi může odpovídat. A pro něho je to taky lepší. Není ze všeho tak vyřazený. O Albertovi vám maminka jistě vyprávěla, vidíte?“

Kývli na souhlas.

„Albert Preclík! To je jméno, vidíte?“ Hepzibah s pohledem upřeným do dálky vzpomínala. „To byl párek, vaše maminka a on! Jako oheň a voda. Říkávala jsem jim pan Rozumbrada a slečna Citlivá, ale když si něco umanuli, byli oba tvrdohlaví jako mezci. „Řekla, že napíše první,“ tvrdil Albert a nic s ním nehnulo. Často se stavěl, jako že má hroší kůži, ale pod ní byl plachý a zranitelný. Myslel si, že odjela a víc se o něj nezajímá.“¹³⁹

Carriina válka se dočkala dvou filmových zpracování. Prvního v roce 1974, roli Carrie tehdy získala Juliet Waleyová¹⁴⁰ a druhého v roce 2004, kdy byla do role hlavní hrdinky obsazena Keeley Fawcettová.¹⁴¹

Kniha je rovněž předlohou několika divadelních adaptací.¹⁴²

---

¹³⁹ BAWDEN, N., 1981, s. 113.

¹⁴⁰ THE INTERNET MOVIE DATABASE. *Carrie's War*. <http://www.imdb.com/title/tt0278854/>.

¹⁴¹ THE INTERNET MOVIE DATABASE. *Carrie's War*. <http://www.imdb.com/title/tt0364254/>.

¹⁴² *Carrie's War*. http://en.wikipedia.org/wiki/Carrie%27s_War.

Závěr

Prostřednictvím předložené bakalářské práce jsme se pokusili o seznámení s problematikou války v dětské literatuře. Poskytli jsme výčet autorů zabývajících se touto tematikou a přiblížili způsoby zpracování vhodné pro dětského čtenáře.

Zmínili jsme také život a tvorbu **Niny Bawdenové**, jež jistě stojí za povšimnutí. Cílem této kapitoly bylo poskytnout cenné informace o autorce a jejím díle a případně motivovat k přečtení některé z uvedených knih.

Nedílnou součástí práce je také analýza díla *Carriina válka*, jejímž úmyslem bylo seznámit s knihou a ukázat na jejím příkladě promítnutí válečného tématu do literatury pro děti.

Na válečnou problematiku jsme nahlédli z mnoha úhlů, pokusili se o vyhledání těch nejdůležitějších informací a také zmínili další zajímavosti, jako například život starověkých Keltů, které mohou vést k dalšímu dobrovolnému získávání informací a případnému poznávání kultury tohoto tajemného národa.

Do budoucna se domníváme, že by bylo velmi přínosné zabývat se tematikou dětské válečné literatury z didaktického hlediska a zamyslet se nad vhodností jejího uplatnění v základním vzdělávání. Došlo by zejména k oživení výuky literatury, dějepisu a anglického jazyka. Využití dětem přiměřené literatury, například i v původním anglickém znění, by tak přineslo celou řadu námětů pro tvůrčí práci učitelů a vhodné obeznámení žáků s problematikou válečných konfliktů a jejich vlivu na životy dětí.

Literatura a informační zdroje

Author Nina Bawden. [online] [cit. 6. 3. 2011]. Dostupné z <http://www.pbs.org/wgbh/masterpiece/carrieswar/bawden.html>.

BAWDEN, N. *Carrie's War*. New York, NY: HarperCollins, 1973.

BAWDEN, N. *Carriina válka*. Praha: Albatros 1981.

BAWDEN, N. *Granny the Pag*. London, UK: Hamish Hamilton, 1995.

BAWDEN, N. *The Birds on the Trees*. Harlow, UK: Longman, 1970.

BAWDEN, N. *The Peppermint Pig*. New York, NY: HarperCollins, 1975.

BAWDEN, N. *The Real Plato Jones*. New York, NY: Clarion Books, 1993.

Carnegie Medal. [online] [cit. 8. 3. 2011]. Dostupné z http://cs.wikipedia.org/wiki/Carnegie_Medal.

Carrie's War. [online] [cit. 26. 3. 2011]. Dostupné z http://en.wikipedia.org/wiki/Carrie%27s_War.

CONSUMER HELP WEB. *Mind Boggling Book Award.* [online] [cit. 8. 3. 2011]. Dostupné z <http://book.consumerhelpweb.com/awards/mindboggling/winners.htm>.

CUNLIFFE, B. *Keltové*. Praha: Dokořán, s. r. o. 2009.

DOROVSKÝ, I., ŘEŘICHOVÁ, V. *Slovník autorů literatury pro děti a mládež I. zahraniční spisovatelé*. Praha: Libri, 2007.

FANTASTIC FICTION. *Nina Bawden*. [online] [cit. 27. 3. 2011]. Dostupné z <http://www.fantasticfiction.co.uk/b/nina-bawden/>.

How children's war fiction has changed. [online] [cit. 1. 3. 2011]. Dostupné z <http://www.bbc.co.uk/news/magazine-12428759>.

HRABÁK, J. *Poetika*. Praha: Československý spisovatel, 1977.

CHALOUPKA, O., NEZKUSIL, V. *Vybrané kapitoly z teorie dětské literatury II*. Praha: Albatros, 1976.

KABELE, J., SMETÁČEK, V., VOZNIČKA, V. *Morfologie dětské knihy*. Praha: Albatros 1981.

Kdo byli Keltové. [online] [cit. 25. 3. 2011]. Dostupné z <http://www.kelti.estranky.cz/clanky/kdo-byli-keltove.html>.

KLÁTIK, Z. *Svetová literatúra pre mládež*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľství, 1978.

KOLEKTIV AUTORŮ. *Macmillan English Dictionary for Advanced Learners International Student Edition*. Oxford: Bloomsbury Publishing Plc 2002 a A&C Blaf Publishers Ltd 2005, 2005.

KOLEKTIV AUTORŮ. *Slovník cizích slov*. Praha: Encyklopedický dům, spol. s r. o., 1998.

KOLEKTIV AUTORŮ. *Všeobecná encyklopedie Diderot 1, 2, 4, 6, 8*. Praha: Diderot, 1999.

KUBÁTOVÁ, H. *Rukověť autora diplomky*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2009.

Man Booker Prize. [online] [cit. 8. 3. 2011]. Dostupné z http://en.wikipedia.org/wiki/Man_Booker_Prize.

Nina Bawden. [online] [cit. 4. 3. 2011]. Dostupné z http://en.wikipedia.org/wiki/Nina_Bawden.

OBEC PŘEKLADATELŮ. *Emmerová Jarmila*. [online] [cit. 21. 3. 2011]. Dostupné z <http://www.obecprekladatelů.cz/E/EmmerovaJarmila.htm>.

ON-LINE GEOLOGICKÁ ENCYKLOPEDIIE. *Sapropel*. [online] [cit. 21. 3. 2011]. Dostupné z <http://www.geology.cz/aplikace/encyklopedie/term.pl?sapropel>.

PENGUIN BOOKS. *Nina Bawden*. [online] [cit. 1. 3. 2011]. Dostupné z <http://www.penguin.co.uk/nf/Author/AuthorPage/0,,1000002782,00.html>.

PETERKA, J. *Teorie literatury pro učitele*. Praha: Univerzita Karlova. Pedagogická fakulta, 2006.

PETRŮ, E. *Úvod do studia literární vědy*. Olomouc: Rubico, 2000.

POSPÍŠIL, I. *Světové literatury 20. století v kostce*. Praha: Libri, 1999.

Potters Bar train crash charge against Jarvis dropped. [online] [cit. 26. 3. 2011]. Dostupné z <http://www.bbc.co.uk/news/uk-12783737>.

REYNOLDS, K. *Modern children's literature an introduction*. New York: Palgrave macmillan, 2005.

RODGERS, L. *Potters Bar victims' families await answers*. [online] [cit. 26. 3. 2011]. Dostupné z <http://www.bbc.co.uk/news/10182630>.

RODGERS, L. *The unsung heroes of Potters Bar*. [online] [cit. 26. 3. 2011]. Dostupné z <http://www.bbc.co.uk/news/uk-10257994>.

RUSTIN, S. *Nina's wars*. [online] [cit. 25. 2. 2011]. Dostupné z <http://www.guardian.co.uk/books/2003/nov/22/featuresreviews.guardianreview5>.

ŘEŘICHOVÁ, V. A KOL. *Literatura pro děti a mládež anglicky mluvících zemí*. Olomouc: Hanex, 2008.

ŘEŠETKA, M. A KOL. *Anglicko-český česko-anglický slovník*. Olomouc: Fin Publishing, 2001.

STEPHENSON, CH. *Nina Bawden: Dignity, Tenacity, Charm*. [online] [cit. 25. 2. 2011] Dostupné z <http://www.carouselguide.co.uk/pdf/34-35.pdf>.

THE INTERNET MOVIE DATABASE. *Carrie's War*. [online] [cit. 27. 3. 2011]. Dostupné z <http://www.imdb.com/title/tt0278854/>.

THE INTERNET MOVIE DATABASE. *Carrie's War*. [online] [cit. 27. 3. 2011]. Dostupné z <http://www.imdb.com/title/tt0364254/>.

UNIVERSITY LIBRARIES CHILDREN'S LITERATURE RESEARCH COLLECTIONS. *Recent Acquisitions*. [online] [cit. 27. 3. 2011]. Dostupné z <http://special.lib.umn.edu/clrc/kerlan/newsletters/2002/wtr02.htm>.

Seznam příloh

Příloha 1 – Portrét autorky Niny Bawdenové

Příloha 2 – Kompletní bibliografie Niny Bawdenové

Příloha 3 – Titulní strany oceněných a nominovaných knih Niny Bawdenové

Příloha 4 – Biografie překladatelky Jarmily Emmerové

Příloha 5 – Keltové a jejich kultura

Příloha 1 – Portrét autorky Niny Bawdenové

143

---

¹⁴³ UNIVERSITY LIBRARIES CHILDREN'S LITERATURE RESEARCH COLLECTIONS. *Recent Acquisitions*.
<http://special.lib.umn.edu/clrc/kerlan/newsletters/2002/wtr02.htm>.

Příloha 2 – Kompletní bibliografie Niny Bawdenové

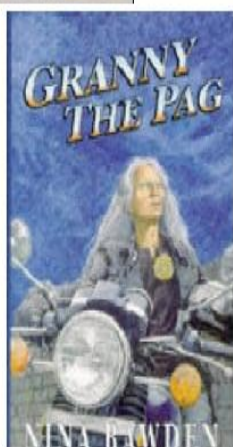
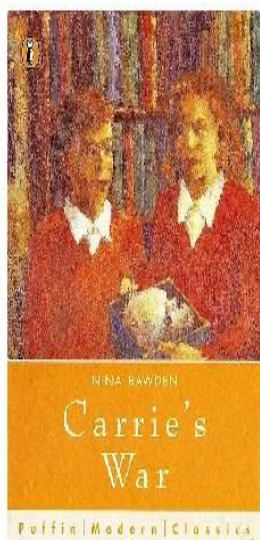
Who Calls the Tune (1953)
Eyes of Green (1953)
The Old Flamingo (1954)
Change Here for Babylon (1955)
The Solitary Child (1956)
Devil by the Sea (1958)
Just Like a Lady (1960)
Glass Slippers Always Pinch (1960)
In Honour Bound (1961)
The Secret Passage (1963)
Tortoise By Candlelight (1963)
The House of Secrets (1963)
On the Run (1964)
Under the Skin (1964)
A Little Love, a Little Learning (1965)
The White Horse Gang (1966)
The Witch's Daughter (1966)
A Handful of Thieves (1967)
A Woman of My Age (1967)
The Grain of Truth (1969)
The Runaway Summer (1969)
The Birds on the Trees (1970)
Squib (1971)
Anna Apparent (1972)
Devil by the Sea (1972)
Carrie's War (1973) – **Carriina válka (česky 1981)**
George Beneath a Paper Moon (1974)
The Peppermint Pig (1975)
Afternoon of a Good Woman (1976)
Solitary Child (1976)
Devil by the Sea (1976)

Rebel on a Rock (1978)
Familiar Passions (1979)
The Robbers (1979)
Walking Naked (1981)
William Tell (1981)
Kept in the Dark (1982)
The Ice House (1983) – **Ledárna (česky 1993)**
Saint Francis of Assisi (1983)
The Finding (1985)
On the Edge (1985)
Princess Alice (1986)
Circles of Deceit (1987)
The Secret Garden (1987)
Henry (1988)
Keeping Henry (1988)
The Outside Child (1989)
Family Money (1991)
Humbug (1992)
The Real Plato Jones (1993)
In My Own Time: Almost an Autobiography (1994)
Granny the Pag (1995)
Welcome to Tangier (1996)
A Nice Change (1997)
Off the Road (1998)
Someone at a Distance (1999)
Ruffian on the Stair (2001)
Dear Austen (2005) ¹⁴⁴

---

¹⁴⁴ *Nina Bawden*. http://en.wikipedia.org/wiki/Nina_Bawden.
FANTASTIC FICTION. *Nina Bawden*. <http://www.fantasticfiction.co.uk/b/nina-bawden/>.

**Příloha 3 – Titulní strany oceněných a nominovaných knih
Niny Bawdenové**

145

---

¹⁴⁵ BAWDEN, N., 1995.
BAWDEN, N., 1970.
BAWDEN, N., 1975.
BAWDEN, N., 1993.
BAWDEN, N., 1973.

Příloha 4 – Biografie překladatelky Jarmily Emmerové

Kontakt na paní Jarmilu Emmerovou jsme získali elektronickou cestou prostřednictvím Obce překladatelů, jež paní Emmerovou seznámila s naším zájmem o vzájemnou korespondenci. Paní překladatelka nás následně sama kontaktovala.

Sdělování informací probíhalo v období ledna tohoto roku, rovněž elektronickou cestou. Paní Emmerová byla velice laskavá a ochotná zodpovědět všechny naše otázky.

„Jarmila Emmerová se narodila v Praze dne 27. 9. 1929. Je vysokoškolskou pedagožkou a překladatelkou z angličtiny. Rozená Dovolilová, užívá pseudonym Karezová. Po maturitě (1948) na reformním reálném gymnáziu v Praze studovala 1948-52 angličtinu a literární vědu na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy; 1953 získala titul PhDr. V letech 1952-56 pracovala jako redaktorka anglo-germánského oddělení ve Státním nakladatelství krásné literatury, hudby a umění. 1956 nastoupila na Filozofickou fakultu Univerzity Karlovy jako asistentka katedry anglistiky. 1977 byla přeřazena na katedru překladatelství a tlumočnictví, kde působila jako odborná asistentka do odchodu do důchodu 1991. Je autorkou vysokoškolských skript a řady doslovů k překladům. Věnuje se také přednáškové činnosti pro veřejnost, spolupracuje na kulturních pořadech pro rozhlas a televizi. Překládá anglickou, americkou a australskou beletrii 19., 20., a 21. století, odborné texty a filmy, soustavně se věnuje překladu literatury pro děti. V letech 1992–1998 byla po tři volební období předsedkyní Obce překladatelů. I nadále Obec reprezentuje a zastupuje na kongresech a v různých stavovských kulturních organizacích.“¹⁴⁶

---

¹⁴⁶ OBEC PŘEKLADATELŮ. *Emmerová Jarmila*.
<http://www.obecprekladatelu.cz/E/EmmerovaJarmila.htm>.

Kompletní seznam překladů nalezneme na webu Obce překladatelů České republiky <http://www.obecprekladatelu.cz/E/EmmerovaJarmila.htm>.

Interview

1) Jakým způsobem se Vám naskytla příležitost překládat knihu Carriina válka? Byla to Vaše vlastní volba nebo Vám její překlad někdo nabídl?

K překladu mě vyzvalo nakladatelství Albatros, s nímž jsem po mnoho let spolupracovala. Kniha musela být nejprve schválena speciálním odborem tiskového dohledu, teprve pak ji mohlo nakladatelství zadat k překladu.

2) Dříve než jste začala se samotným překladem knihy, zjišťovala jste si nějaké informace o autorce, o období a místech, kde děj knihy probíhá atd.?

V době zadávání tohoto překladu neexistoval internet, přísun zahraničních časopisů byl velmi omezený, cestovat jsem nemohla. Měla jsem jen informaci z nakladatelství, že kniha je v Anglii úspěšná. Válečné období jsem znala z vlastní zkušenosti, o Anglii té doby jsem měla mnoho zpráv od českých vojáků bojujících ve II.světové válce v řadách britské armády. Místa děje ve Walesu nejsou v knize specifikována.

3) Při čtení knihy mě udivovalo rozličné znění jmen, kdy křestní jména jsou ponechána v angličtině a příjmení naopak přeložena do češtiny. Proč jste volila takový styl překladu a například nenechala příjmení také v původním anglickém znění?

Překlad jmen je velký problém, dnes bych se snažila o jiné řešení.

V době překladu znalost angličtiny u dětských čtenářů byla téměř nulová. Kdybych ponechala příjmení v angličtině, byly by některé dialogy nebo charakteristiky nesrozumitelné /Př. Albert Preclík nesnášel, když mu někdo říkal Vdolečku, Tyčinko, Buchto. Hepzibah charakterizovala Carrii jako slečnu Citlivou a Alberta jako pana Rozumbradu./

O titulu knihy rozhoduje nakladatelství. Albatros trval podle originálu na "Carriina válka". Tím se uzavřela možnost zčeštit ji na Karolinu a podobně zčeštit i další křestní jména.

4) Povšimla jsem si také častého použití kurzívy v textu. Má toto nějaký hlubší význam? Chápu použití kurzívy v názvech jako Druidský důl, ale použila jste ji i jinde a proto bych Vás chtěla poprosit o vysvětlení.

Kurziva v překladech z angličtiny je můj nepřítel, proti němuž bojuji (ne vždy úspěšně) dodnes. Typ písma je v rukou redaktorů a tiskařů, ne překladatele, a mně se nedaří přesvědčit je, že v angličtině je to zavedený způsob pro zdůraznění, na něž má čeština jiné prostředky. Kurziva v této knize je naprosto zbytečná s výjimkou např. označení Druidský důl, jak jste sama správně odhadla.

5) Jak se Vám překládala řeč pana Johnnyho? Znění jeho slov je „doslovně“ přeložené z angličtiny nebo jste si vymýšlela svá vlastní slova, která jsou bližší českému čtenáři?

Nemám bohužel originál a už si nevzpomínám, co mi tehdy bylo vodítkem. Určitě to není doslovné, slova jsem si vymyslela, asi to bylo nepovedené i v angličtině, jinak bych si s tím byla dala větší práci.

6) Spolupracovala jste jako překladatelka s panem ilustrátorem Václavem Kabátem? Líbí se Vám jeho ilustrace? Pokud ne, jak byste si Vy sama představovala vhodné ilustrace pro tuto knihu?

S panem ilustrátorem jsem nespolečně pracovala, ve smlouvách překladatelů je výslovná pasáž, že ilustrace a grafická úprava je zcela v pravomoci nakladatelství. Podle mého názoru se pan Kabát orientoval téměř výhradně na onu bájnou až mystickou notu, která je vlastní velké části anglické produkce pro děti. Některé ilustrace se mi líbí, celkové vyznění považuji za příliš ponuré.

7) Bylo pro Vás těžké knihu přeložit tak, aby byla chytlavá, dramatická, aby vtáhla do děje? Překládáte knihu nejdříve „nanečisto“ a potom ji teprve upravujete a hledáte působivější a květnatější věty a fráze?

Nepřekládám knihy "nanečisto". Než začnu, mám ucelený názor na styl a směřování knihy a snažím se, abych obojí vystihla v češtině. Rozhodně se nesnažím úpravami pomáhat autorovi, když u něho působivost a květnatost nenacházím.

8) Kdybyste měla objektivně posoudit, pro jakou věkovou skupinu je tato kniha určena, jak byste odpověděla - pro děti, teenagery nebo spíše pro dospělé?

V žádném případě pro dospělé. Jak znám dnešní teenagery, není ani pro ně. Nejspíš pro čtenáře ve věku Carrie a Nicka, 10 až 12 let.

9) Na závěr bych se Vás ráda zeptala na Vaše osobní pocity z knihy Carriina válka. Líbila se Vám tato kniha? Působila na Vás optimisticky nebo spíše pesimisticky? Je to kniha, ke které se ráda vracíte?

V tomto bodě Vás určitě zklamu. Když jsem knihu vzala poprvé do ruky, těšila jsem se, že českým čtenářům vhodným náznakovým způsobem přiblíží, jakému nebezpečí, odříkání a dalším problémům byly vystaveny děti hrdinného státu bojujícího proti Hitlerovi. Tato kniha ovšem okamžitě sklouzne do jakéhosi místního dobrodružství, k němuž přidá vypjatě schematické postavy dobrých a zlých lidí, a celé to zavine do oblíbené tajuplnosti. Knihu jsem přeložila přibližně před 32 lety a nebýt Vašeho zájmu, už bych se k ní asi nikdy nevrátila. Možná je to i tím, že jsem měla hodně možností dělat překlady, které mi dávaly podněty tvůrčím způsobem pracovat s češtinou /př. R.Crompton : William books/ a byly podle mého názoru pro děti přitažlivější.

Příloha 5 – Keltové a jejich kultura

Za primární zdroj této přílohy nám slouží *Všeobecná encyklopedie Diderot*, upřesňující informace čerpáme z knihy *Keltové* autora Barryho Cunliffa a také z internetu.

Kdo byli Keltové?

Keltové, jinak taky Galové, byli členové indoevropských kmenů. Původ Keltů je nejčastěji spatřován v mohylové halštatské kultuře území mezi Čechami a severovýchodní Francií, kam zasahovaly vlivy z řecké Massalie nebo z Etrurie. Odtud čerpal vznikající laténský styl, projevující se v uměleckém řemesle.

Od 6. stol. př. n. l. začíná rozsáhlá expanze Keltů, nejprve na celé území Francie (Galia) a Španělska, ve 4. stol. př. n. l. do Anglie, Itálie (Gallia cisalpina) a také na Balkán. Část Keltů se usadila taktéž v Malé Asii (Galatie).

Velmi důležitým archeologickým svědectvím o Keltech jsou ve střední Evropě nalezená tzv. plochá kostrová pohřebiště, sídliště, kultovní místa, dále také velká opevněná sídla, nazvaná oppida a v neposlední řadě také ražené mince.

V 1. stol. př. n. l. se Keltové nacházejí pod římskou vládou, pod jejíž ochranu se uchýlovali i po náporu germánských kmenů ze severu.

Keltové se stali etnickou složkou různých národů, zvláště pak francouzského.

Některé jejich technické vymoženosti se staly trvalým kulturním dědictvím ve vývoji Evropy. Patří mezi ně například hrnčířský kruh, kruhový mlýnek a vůz.¹⁴⁷

---

¹⁴⁷ DIDEROT 4, 1999, s. 83.

Keltské výtvarné umění

Keltská umělecká tvorba se utvářela od 5. stol. př. n. l. v rámci laténského stylu, který čerpal z geometrického halštatského stylu, ze zvěrného stylu a také z prvků řeckého a etruského umění.

Největší pozornost byla věnována uměleckému řemeslu. Nejčastějšími výrobky byly náramky, nákrčníky, nánožníky, spony, opasky, pochvy mečů, zrcadla, ale i mince. Keltové využívali nejrůznější techniky, jako je filigrán (1. druh zlatnické ozdoby; 2. způsob výzdoby iniciál v gotické knižní malbě, 3. průsvitka, vodoznak, vodotisk),¹⁴⁸ granulace, tepání, vybíjení, niello (technika zdobení kovových, zejména stříbrných, předmětů ve šperkařství a zbrojířství).¹⁴⁹ Surovinami a hmotami, jež používali, byly například kovy, korál, sklo, email (glazura, smalt; zubní sklovina),¹⁵⁰ sapropelit (sapropel - organické bahno vzniklé rozkladem odumřelých vodních organismů v anaerobních podmínkách; výchozí látka pro vznik zemního plynu a ropy. Příměs sapropelu způsobuje tmavé zbarvení (sapropelitický jíl, vápenec aj.); hornina, jejíž hlavní složkou je sapropel, se nazývá sapropelit, je hořlavá a patří ke kaustobiolitům) a jantar.¹⁵¹

Hlavními prvky byly esovité linie, stylizované zvířecí a lidské masky, palmety (ozdobný architektonický motiv vějířovitého tvaru), úponky a jiné. Výtvořy jako sochy nebo hlavy z kamene a dřeva jsou velmi vzácné.

Prvky keltského umění dlouho přežívaly na britských ostrovech.¹⁵²

---

¹⁴⁸ Slovník cizích slov, 1998, s. 104.

¹⁴⁹ Slovník cizích slov, 1998, s. 234.

¹⁵⁰ Slovník cizích slov, 1998, s. 86.

¹⁵¹ ON-LINE GEOLOGICKÁ ENCYKLOPEDIÉ. *Sapropel*.

<http://www.geology.cz/aplikace/encyklopedie/term.pl?sapropel>.

¹⁵² DIDEROT 4, 1999, s. 83.

Keltské náboženství

Keltové měli polyteistický náboženský systém.

Projevem magických představ byl zejména kult lidské hlavy (časté zobrazování a uchovávání hlav usmrčených nepřátel).

Řada náboženských obřadů byla spjata také s právními zvyklostmi. Podle Caesara byli při častých lidských obětech bohům nejmilejší přistižení zločinci.

Druidové, keltští kněží, drželi své učení v tajnosti. Příčinou toho je nepřilíšná znalost myšlenkového obsahu keltského náboženství.

Keltské náboženství mělo mnohočetné pojmenování bohů (asi 400 jmen), není však jasné, zda nejde jen o různá kmenová jména původně společných božstev. Uctívání byli nejen bohové, ale také zvířata, rostliny a stromy v duchu totemismu a přírodního náboženství.

V jižní Francii jsou známy keltské kamenné chrámy, ve střední Evropě naopak posvátná místa pod širým nebem, vymezená plotem, příkopem nebo valem, často čtvercovým (tzv. čtyřúhelníkové valy). V Galii, Porýní, Raetii a Británii se podobné svatyně koncem starého letopočtu vyvinuly za římského vlivu ve čtvercové budovy, obklopené sloupovým nebo ohradou.¹⁵³

Keltské jazyky

Keltské jazyky patří do větve indoevropských jazyků, které se ve 3. stol. př. n. l. pravděpodobně rozšířily od britských ostrovů a Pyrenejského poloostrova přes dnešní Francii, Belgii, Švýcarsko, jižní Německo, severní Itálii, střední Evropu, Balkán až po Malou Asii.

Dnes se již jedná o jazyky vymřelé nebo menšinové, výjimku tvoří pouze irština, jíž mluví přes 700 tisíc lidí, avšak pouze pro 10% z nich je

---

¹⁵³ DIDEROT 4, 1999, s. 83.

irština jazykem mateřským. Vedle angličtiny tvoří úřední jazyk Irské republiky.

Keltské jazyky se dělí na zaniklé pevninské (dochováno asi 60 nápisů) a na ostrovní, které se dále dělí na goidelské neboli gaelské (irština a skotská gaelština) a britanské (velština, bretonština; kornština v Cornwallu zanikla koncem 18. stol.).

Jazyky se vyznačují složitým hláskoslovím, archaickým pravopisem (irský je po reformě 1948 srovnatelný se složitostí anglického pravopisu), zvláštní pravidla vázání (souhláska na začátku slova se mění podle toho, jaká je nebo kdysi byla hláska na konci předchozího slova). Pádové koncovky jsou většinou zaniklé, časování je velmi složité. Píší se latinkou.¹⁵⁴

Druidové

Druidové byli mezi Kelty jistou elitou. Museli absolvovat rozsáhlé studium, které mnohdy trvalo desítky let. Zastávali mnoho funkcí, působili jako kněží, vědci, lékaři a učitelé, jako politikové, státníci, soudci a diplomaté, ale mohli být také válečníci. Neuznávali písmo, výuka probíhala v podobě výkladu, snažili se o osvojení tradic a morálky. Věřili v transcedenci, smrt pro ně neznamovala konec, ale naopak začátek nového života. Keltové si vážili také bardů, kteří byli rovněž nedílnou součástí keltské kultury. Pečovali o mluvené slovo a ústní tradici, a stejně jako Druidové měli magické schopnosti. Velice vážení a důležití byli taktéž filidové, kteří zastávali funkci věštců, básníků a uměleckých kritiků. Předmětem jejich zájmu byla příroda a preventivní medicína. Bardové a filidové byli hierarchicky podřízeni Druidům.¹⁵⁵

---

¹⁵⁴ DIDEROT 4, 1999, s. 83.

¹⁵⁵ *Kdo byli Keltové*. <http://www.kelti.estranky.cz/clanky/kdo-byli-keltove.html>.

Posvátné lesy

Keltové chovali velmi zvláštní vztah k přírodě, obzvláště pak ke stromům, jež považovali za posvátné. Důkazem bylo semínko, které Keltové vkládali pod jazyk zemřelého. Ze semínka se postupem času stal strom, jež svými kořeny objal mrtvé tělo a zemřelý se tak stal součástí tohoto stromu. Názvy stromů byly inspirací při odvození některých osobních nebo kmenových jmen Keltů. Keltové se obecně vyznačovali úctou ke svým mrtvým, různé způsoby pohřebních rituálů najdeme v již zmíněné knize *Keltové*.¹⁵⁶

Věřili v tři různé světy, jež dělili na dolní „podzemní“ svět, který je sídlem prvotních sil, „střední“ svět, což je svět, ve kterém žijeme my a také „horní“ svět, který vnímali jako svět bohů.¹⁵⁷

---

¹⁵⁶ CUNLIFFE, B., 2009, s. 15, 44 – 45, 58, 61, 95, 99, 188 – 190.

¹⁵⁷ *Kdo byli Keltové*. <http://www.kelti.estranky.cz/clanky/kdo-byli-keltove.html>.